

Nainen ja väkivaltapuhe

-naisten tekemän väkivallan oikeutukset ja puolustelut

esitutkintapöytäkirjoissa

Minna Elgland
Sosiaalityön pro gradu
Jyväskylän yliopisto
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Ohjaajat Marita Husso
Ulla Salovaara

NAINEN JA VÄKIVALTA

- naisten tekemän väkivallan oikeutukset ja puolustelut
esitutkintapöytäkirjoissa

Minna Elgland

Pro gradu-tutkielma

Sosiaalityö

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2019

Ohjaajat: Marita Husso ja Ulla Salovaara

76 sivua

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössäni tarkastelen miten naiset puhuvat tekemästään väkivallasta esitutkintapöytäkirjoissa ja kuinka he oikettavat ja perustelevat väkivallantekojaan.

Naisten tekemä rikollisuus on tilastojen valossa nousussa, etenkin väkivaltarikoksissa. Aineistoksi on valittu esitutkintamateriaali, jossa nainen on syylistynyt väkivaltarikokseen. Aineistosta on rajattu pois lähisuhdeväkivalta. Epäiltyjen kuulustelukertomuksia oli yhteensä 18 kappaletta ja tuomiot ovat saaneet jo lainvoiman. Tekijät ovat kaikki suomalaisia naisia, iältään keskimäärin hieman yli 30-vuotiaita. Tekijät olivat kahta tapausta lukuunottamatta päihtyneitä tekohetkellä. Rikokset olivat tapahtuneet Itä-Uudellamaalla vuosien 2011-2016 välisenä aikana.

Menetelmällisenä lähestymistapana tutkimuksessa oli sosiaalinen konstruktionismi ja diskurssianalyysi. Lisäksi sisällönanalyysillä jäsennettiin naisten kuulustelukertomuksista teemoja, tunteita ja vastuuottoa. Naisten kuulusteluissa seksuaalisuus nousi esiin 1/3 osassa tapauksissa. Mikäli pahoinpitelyssä oli mies toisena osapuolena, naisten kuulustelukertomukset olivat yksityiskohtaisempia ja naiset käänivät tilanteen usein niin, että heistä muodostui kuva uhrina. Kun sekä tekijä että uhri olivat naisia, kuvaus oli suppeampi, eikä oikeutuspuhetta käytetty yhtä monipuolisesti. Naisten kuvatessa väkivaltaa, joka kohdistui toisiin naisiin, perusteluina käytettiin melko paljon naisen moitittavaa käytöstä ennen pahoinpitelyä.

Avainsanat: rikollisuus, naiset, väkivalta, esitutkintamateriaali

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	3
2. VÄKIVALTA JA NAISET VÄKIVALLAN TEKIJÖINÄ.....	4
2.1 Suomen yleinen väkivaltarikollisuus ja kehitys	4
2.2 Naisten väkivaltarikollisuuden kehitys ja tyypit.....	6
2.2.1 Lasten aggressiosta ja väkivaltaisen käytöksen kehittymisestä.....	10
2.2.2 Naisten ja miesten aggression ja väkivallan eroista	11
2.3 Aiemmat tutkimukset naisten väkivaltakäyttäytymisestä.....	12
2.4 Teorioita aggressiosta ja väkivaltaisuudesta.....	17
3. LÄHESTYMISTAPOJA VÄKIVALLAN TUTKIMISEEN.....	20
3.1 Viitekehyksenä sosiaalinen konstruktionismi.....	20
3.2 Tutkijan positio.....	21
3.3 Tulkinnan kehukset	22
3.3.1 Sosiaalisesti tuomittavan toiminnan oikeuttavat ja puolustavat selonteot.....	22
3.3.2 Oikeutuspuheen taustalogiikat.....	24
3.4 Väkivallan määritelmät	25
3.5 Rikoksesta epäilty.....	28
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	30
4.1. Tutkimuskysymys.....	30
4.2 Tutkimusaineisto	31
4.3 Esitutkimateriaali.....	32
4.3.1 Esitutkimuspöytäkirja	33
4.3.2 Esitutkimateriaali tutkimuksen kohteena.....	34
4.4 Diskurssianalyttinen lähestymistapa aineistoon	34
4.5 Sisällönanalyysi.....	36
4.5 Tutkimusetiikka.....	37
5. NAISTEN VÄKIVALTA ESITUTKINTAPÖYTÄKIRJOISSA	38
5.1 Naisten väkivallan oikeutukset ja puolustelut	38
5.2 Väkivallan teemat.....	60
5.2.1 Teemana seksuaalisuus.....	60
5.2.2 Teemana tunteet ja vastuunotto	64
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	67
Lähteet:	70
Muut lähteet.....	74

1. JOHDANTO

Tämän pro gradun aihe nousi esiin edellisestä pro gradussani vuonna 2008, kun opiskelin Itä-Suomen yliopistossa sosiaalipsykologia pääaineenani. Pro gradussani tutkin, miten miehet puhuvat väkivallasta ja kuinka he kuvasivat väkivaltaa ja itseään väkivallan tekijänä. Tutkimusmateriaalina käytin hie-
man harvemmin tutkimuksen kohteena olleita poliisin esitutkintapöytäkirjoja. Miesten väkivallan selontekojen avulla tutkin, millaisia identiteettejä he loivat itsestään väkivallan tekijänä ja millaisia kulttuurisia tapoja maassamme on väkivallan kuvaukseen tarjolla. Työhypoteesina oli, että esitutkintapöytäkirjat ja kuulustelukertomukset on tuotettu melko paineistetussa tilanteessa: ratkaiseehan kuulustelun sisältö sen, onko teko tekijälleen rikoslain mukaisesti syyksi luettava. Kuulustelukertomukset kuitenkin kertovat, miten tässä ajassa ja kulttuurissa on väkivallasta ollut tapana puhua. Jatko-
tutkimuksen aiheena esitin mm. tutkimusta, missä vastaavaa tutkittaisiin myös naisten osalta esitutkintapöytäkirjoista. Naisten väkivallan yleistymisestä on käyty jonkin verran keskustelua julkisesti, mutta se on kuitenkin marginaalista ainakin tilastojen valossa.

Esitutkintapöytäkirjoja ei ole käytetty kovinkaan paljon maassamme tutkimusaineistona. Minna Ruuskanen (2005) käytti väitöskirjassaan aineistonaan esitutkintapöytäkirjoja ja hänen lähestymistapansa oli erittäin mielenkiintoinen: hän analysoi parisuhdeväkivaltaa ja hätävarjelusäännöksiä ja sitä, miten käytetty diskurssi on vaikuttanut tuomion langettamiseen. Tässä pro gradu tutkielmassani kiinnostuksen kohteenani on, miten naiset oikeutettavat ja selittävät väkivallantekojaan esitutkimateriaalissa.

Naisiin ja naiseuteen ei väkivalta perinteisesti ole kuulunut ja naiselle väkivalta on vieläkin kulttuurisesti marginaaliin kuuluvaan toimintaa. Tosin naisten lisääntynyt määrä kamppailu-urheilussa on mielenkiintoinen ilmiö. Eri-
laisissa itsepuolustuslajeissa naisten osuus on myös nousussa ja myös MMA-lajeissa on jo kansainvälisiä naistähtiä. Eli feminiinisyyden muodot ovat muuttumassa.

2. VÄKIVALTA JA NAISET VÄKIVALLAN TEKIJÖINÄ

Suomessa on valitettavan pitkät perinteet väkivaltarikoksista. Vuosittain tilastoidaan noin 33 000 väkivaltarikosta, joista lievät pahoinpitelyt ja pahoinpitelyt ovat yleisempiä rikostyyppisiä väkivaltarikoksissa. Väkiältä kytkeytyy myös syrjäytymiseen hyvin vahvasti. Riskitekijöitä väkivallalle ovat, asunnottomuus, huono peruskoulutus, pienet tulot sekä naimattomuus. (rikollisuus suomessa.) Tilastoissa tulee ilmi vain poliisin tietoon tullut rikollisuus ja oletettavasti piilorikollisuuden määrä on suuri. Tilastot kuitenkin antavat melko hyvän kuvan väkivaltarikoksiin syyllistyneiden iästä, sukupuolesta ja koulutustasosta. Suomessa tilastoidun perheväkivallan osuus on aina ollut melko suuri.

2.1 Suomen yleinen väkivaltarikollisuus ja kehitys

Suomessa tapahtuneiden pahoinpitelyrikosten määrä on vakiintunut noin 30 000 tapaukseen vuodessa aikavälillä vuodesta 2005 vuoteen 2014. Tilastojen mukaan vuonna 2005 tapahtui 30 481 pahoinpitelyrikosta: lievää pahoinpitelyä, pahoinpitelyä ja törkeää pahoinpitelyä. Vuonna 2014 määrä oli 32 928 pahoinpitelyrikosta. Vuosi 2018 noudatteli samaa linjaa ja poliisin tietoon tuli 35 564 henkeen ja terveyteen kohdistuvaa rikosta, joista eriasteisia pahoinpitelyjä oli 33 180. Uhriksi taasen vuonna 2017 joutui yhteensä 33 000 henkilöä, joista miehiä oli 19 500 (59 %) ja naisia 13 500 (41 %). (Tilastokeskus) Tieto uhrista saadaan luotettavasti vain tietyn tyyppisistä väkivaltarikoksista, ottaen vielä huomioon, että väkivaltarikoksissa myös piilorikollisuuden määrä on suuri. Väkivaltarikosten huippu osui vuoteen 2011, jolloin tilastoitiin yli 40 000 pahoinpitelyä. Muutos selittyy osin rikoslakimuutoksella, jossa muuttui lähisuhdeväkivallan syyteoikeus. Tämä tarkoitti sitä, että myös perheen sisäiset ja parisuhteissa tapahtuneet lievät pahoinpitelyt muuttuivat virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi. Aiemmin nämä rikokset olivat asianomistajarikoksia, jossa uhrin tuli tuoda rikos poliisin tietoon ja vaatia myös rangaistusta, jotta asia käsiteltäisiin joko rangaistusvaatimuksella tai käräjäoikeuden käsittelyssä.

Aaltonen, Hinkkanen, Kivivuori ja Siren (2008) osoittivat, että väkivallan tekijöiden lisäksi myös väkivallan uhrin ovat keskimäärin muuta samanikäistä väestöä vähemmän koulutettuja, sekä useammin työttömiä. Tämä tulos pätee sekä miehiin että naisiin. Kuten väkivallan tekemisessäkin, sosiaalisen syrjäytymisen yhteys uhriksi joutumiseen oli sitä voimakkaampi, mitä vakavammasta tai toistuvammasta väkivallasta oli kyse. Tutkimuksen mukaan myös asunnottomuus, matala koulutus, alhainen ammattiasema ja pienet tulot altistavat väkivaltarikollisuuteen. (Aaltonen ym. 2008, 4-5.) Päähtyneenä pahoinpitelyrikoksia tehtiin 55–78 % prosentissa tapauksista. (Salmi ym. 2014, 72).

Tilastoja lukiessa on kuitenkin aina hyvä muistaa, että ne kertovat vain poliisin tietoon tulevista rikoksista ja osa rikoksista jää tulematta viranomaisen tietoon. On tiettyjä rikoksia, joissa piilorikollisuuden osuus voi olla hyvinkin suuri. Tilastoidun rikollisuuden määrään vaikuttaa paitsi väkivaltatapauksien määrä myös se, kuinka usein niistä ilmoitetaan poliisille ja myös poliisikontrollin kohdistaminen ja teho sekä lainmuutokset. (Salmi 2014, 77).

Tarkasteltaessa lähemmin kuka pahoinpitelee ja ketä, niin tarkastelukautena vuosien 2007 ja 2013 välisenä aikana sekä RTST-tietokannan¹ perusteella että poliisin tietoon tulleista pahoinpitelyrikoksista alle kolmanneksessa oli kyseessä tuttavien välistä väkivallasta. Vertailun vuoksi kansallisen rikosuhritutkimuksen perusteella 15–74 –vuotiasta suomalaisista oli kokenut 7 % väkivaltaa. Miesten väkivalta oli pääsääntöisesti kodin ulkopuolella tapahtuvaa, mutta naiset kokivat väkivaltaa pääosin kotona tai työpaikalla. (Danielsson ym. 2015, 2.)

Parisuhdeväkivallan osuus lievistä pahoinpitelyistä oli 18 % ja pahoinpitelyistä 15 %. Lähisuhdeväkivallaksi tilastoituja väkivaltarikoksia oli lievissä pahoinpitelyissä 7 % ja pahoinpitelyissä 9 %. (Salmi ym. 2014, 65.)

¹ Tilastokeskuksen ja Krimon RTST-tietokanta vuosilta 2007–2013) että kokonaisrikollisuustutkimukseen vuosien 1980–2009 kansallisten uhritutkimusten aineistot ja Vuonna 2014 toteutetun nykymuotoisen Kansallisen rikosuhritutkimuksen aineisto

Perheväkivaltaa koki vuoden 2014 tilastojen mukaan 6900 henkilöä, joista oli naisia 69 %. Lapsiin kohdistuneesta väkivallasta naisia oli tekijöinä 22,6 %. Mitä nuorempi lapsi on kyseessä, sitä todennäköisemmin tekijä on nainen. Mikäli lapsi oli alle 6-vuotias, niin epäily oli 33,7 %:ssa lapsen äiti. Lapsen ollessa 15–17-vuotias niin kaltoinkohtelija oli äiti 28,2 % tapauksista. (Tilastokeskus, 2014.)

Viranomaistiedot kuvaavat myös instituutioiden toimintaa ja viranomaisten käsittelemiä rikoksia. Nämä kertovat myös, kuinka paljon miten paljon väkivallan uhrit käyttävät palveluja ja toisaalta myös sitä, miten he sitä tarvittaessa saavat. (Piispa ym. 2017, 69.)

2.2 Naisten väkivaltarikollisuuden kehitys ja tyypit

Naisten tekemien henkirikosten yleisinä piirteinä voidaan todeta, että uhri on yleisimmin tekijän puoliso tai seurustelukumppani 34 % tapauksista, tai tuttava 31 % tapauksista tai tekijän lapsi 27 % tapauksista. Yleisemmät motiivit teolle olivat tutkimusten mukaan parisuhdeongelmat, kiusaamissuhteesta vapautuminen tai ryyppyriidat. (Lehti 2014a.)

Tuttavien välistä väkivaltaa oli törkeissä pahoinpitelyistä 39 % ja henkirikoksen yrityksistä 46 %. Parisuhdeväkivallaksi tilastoitiin 15 % törkeistä pahoinpitelyistä ja 12 % henkirikoksen yrityksistä. Yleisenä huomiona voidaan todeta, että mitä vakavammasta väkivallasta on kyse, sitä todennäköisemmin uhri ja tekijä tuntevat toisensa. Tuolloin teko on henkilökohtaista ja kohdennettu tiettyyn henkilöön. Tekijä oli 25 % :ssa pahoinpitelyistä tuntematon, mutta 12 % henkirikoksen yrityksistä oli ennalta tuntemattoman henkilön tekemiä. Myös uhritutkimusten perusteella tilastoiduissa väkivallanteoissa sekä miehiin että naisiin kohdistuneessa fyysisessä väkivallassa tyypillisin tekijä on tuntematon tai puolittu henkilö. (Salmi ym. 2014, 65.)

Vuoden 2005 toteutetun kyselyn mukaan 15 vuotta täytettyään oli miehen tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutunut 43,5 % naisista. Tämä tarkoittaa 802 000 iältään 18–74-vuotiasta naista. Vastaava kysely oli toteutettu aiemmin vuonna 1997 ja silloin prosenttiosuus oli 40 %. (Heiskanen, 2005, 20.)

Euroopan perusoikeusviraston kyselyn mukaan joka kolmas nainen on Euroopan unionissa kokenut vähintään kerran väkivaltaa 15 vuotta täytettyään. Tässä kyselyssä ei ole eritelty tekijän sukupuolta. Suomi sijoittui tässä kyselyssä keskiarvoa huonommin, eli meillä tuo luku on pyörinyt 40 % tuntumassa. (kts. yllä.) Muista Euroopan maista myös Tanska, Ruotsi, Alankomaat, Ranska ja Iso-Britannia sijoittuivat keskiarvoa ylemmäksi. (Piispa ym. 2017, 77.) Toki näissä tilastoissa täytyy muistaa se, että eri maissa on erilaiset tunnusmerkit pahoinpitelyille. Myöskään tilastointi ja poliisin toiminta eivät ole yhteismitallisia. Tilastot eivät välttämättä siis kerro varsinkaan pahoinpitelyrikoksissa koko totuutta. Pahoinpitelyrikoksissa ja myös seksuaalisissa väkivallanteoissa piilorikollisuus voi olla suurta. Tästä antaa viitteitä myös se, että korkean tasa-arvon maissa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa raportoidaan useammin kuin matalan tasa-arvon maissa. (Piispa, 2017, 78). Kyselyn mukaan Suomessa naisilla on jo lapsuudessaan yleisimmin ollut väkivaltakokemuksia ja 53 % naisista on kokenut väkivaltaa ennen 15 vuotta täytettyään, väkivalta on voinut olla fyysistä, seksuaalista tai psykologista väkivaltaa. Euroopan unionin keskiarvo on tässä tutkimuksessa 18 % pienempi. (Piispa, 2017, 79).

Huomionarvoista on myös se, että vainoaminen on myös Suomessa yleisempää kuin Euroopan unionin jäsenmaissa yleensä ja suomalaisista naisista neljäsosalla on kokemus vainoamista, kun luku on muissa jäsenmaissa 17 %. Vainoaminen kriminalisoitiin Suomessa omaksi pykäläkseen vuonna 2014. (Piispa ym. 2017, 82–83.)

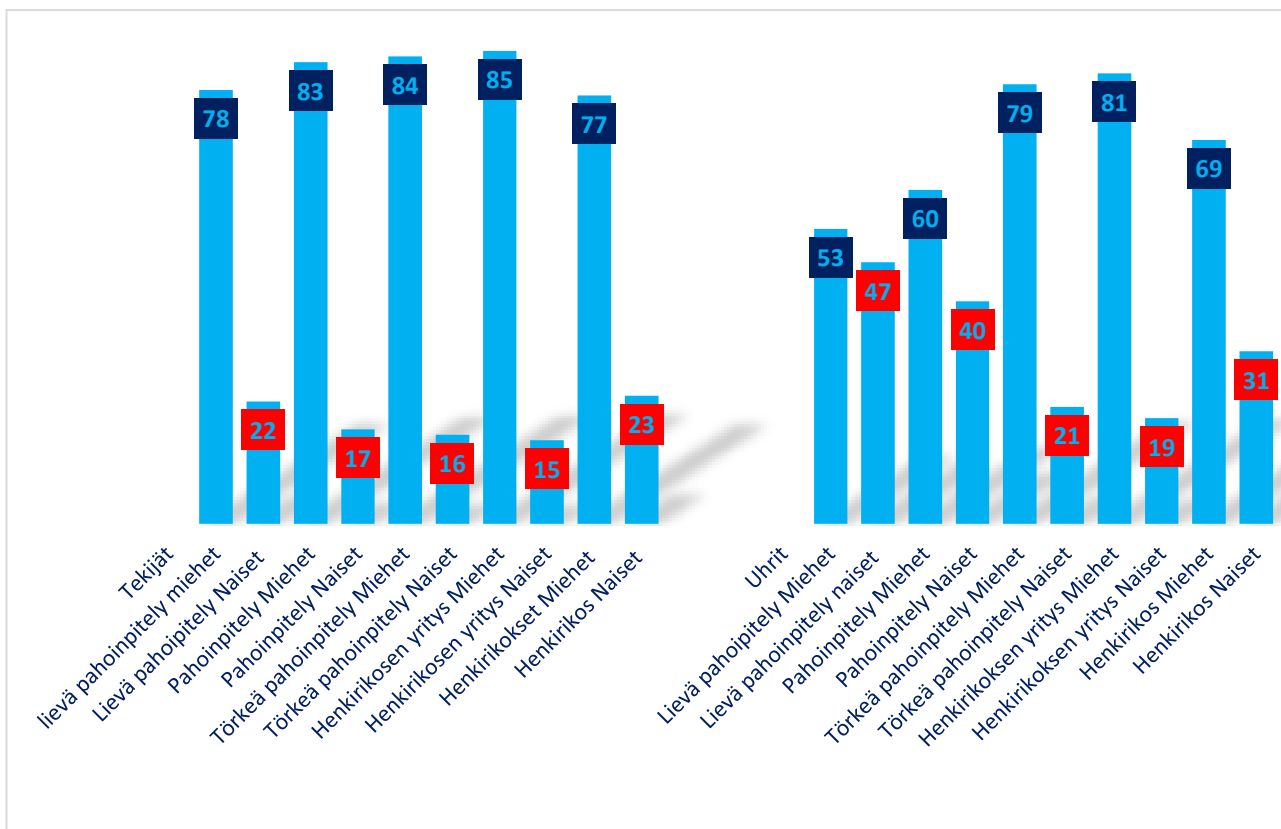
Rikosseuraamusasiakkaiden terveyttä, työkykyä ja hoivan tarvetta käsittelevässä tutkimuksessa tiedusteltiin myös vankien väkivaltakokemuksia tai seksuaalisen hyväksikäytön kokemuksia. Vankilaan tuomituista naisista (otos 101 naisvankia) 24 % oli joutunut kotonaan väkivallan kohteeksi. Miehistä tämä prosentti oli 14,9 %. Seksuaalinen kontakti aikuisten kanssa alle 16-vuotiaana oli tapahtunut 31,7 % naisvangeista ja vain 7 % miesvangeista, kumppanin seksuaalisesti hyväksikäyttämäksi oli joutunut 18,8 % naisista, lähisukulaisen seksuaalisesti hyväksikäyttämäksi 15,8 % naisista ja muun henkilön seksuaalisesti hyväksikäyttämäksi 30,7 % naisista. Kumppanin

väkivallan kohteeksi oli joutunut 69,3 % naisista. (Joukamaa ym. 2010, 27–28. Naisvangeilla ² on myös paljon mielenterveysongelmia

Reilussa kymmenessä vuodessa naisten syyllistyminen yleisesti rikoslakirikoksiin on lisääntynyt tilastollisesti kaksinkertaistuneeksi. Väkivallasta on puhuttu myös miesten kokeman parisuhdeväkivallan kautta. Rikosuhritutkimuksen (2012) mukaan naisista 10 % ja miehistä 6 % on kokenut parisuh-teissa väkivaltaa. Tutkimuksen mukaan 10 % naisista oli ilmoittanut pari-suhdeväkivallasta poliisille mutta miehistä vain 3 % ilmoitti parisuhdeväki-vallasta poliisille. Perheväkivallan osalta voisi olettaa, että piilorikollisuu-den määrä on suuri. Varsinkin miehen kynnyks ilmoittaa parisuhdeväkival-lasta poliisille voi olla hyvinkin korkealla. Tutkimuksen mukaan 67 % mie-histä kertoi, että eivät olleet puhuneet kokemastaan parisuhdeväkivallastake-nellekään. Tutkimuksen mukaan syy naisten tekemälle väkivallalle oli mus-tasukkaisuus, halu nöyryyttää, rahariidat ja myös kumppanin aggressiivinen humalatilatila. (Danielsson ym. 2012, 1.) Vuonna 2014 Suomessa syyllistyi 664 050 henkilöä johonkin rikokseen ja tästä joukosta naisia oli 23 % eli 150 770 naista. Yleisimmin naiset syyllistyivät perättömään lausumaan tuo-mioistumisissa tai viranomaismenettelyissä, joista naisia oli 43 %. Toiseksi yleisimmin naiset syyllistyivät virkarikosiin tai julkisyhteisön rikoksiin 36 % ja kavallusrikoksiin 32 %. Varkausrikosten osuus naisilla oli 25 %, pa-hoinpitelyrikoksissa 18 % ja huumausainerikoksissa 14%. Liikenne rikoksiin naiset syyllistyivät 7 % tapauksista ja seksuaalirikoksissa naisten osuus oli 3 %. (Salmi ym. 2015, 217–218.) Verrattuna vuoden 1994 tilastoihin niin nai-sista syyllistyi 77 806 rikoslakirikokseen eli 14 % kaikista epäillyistä oli naisia. Naisten osuus on kuitenkin lisääntynyt etenkin väkivalta- ja omai-suusrikoksissa. (Salmi ym. 2014, 217–219.) Sukupuolijakauma vuonna 2014 väkivaltarikoksissa eriteltyinä oli seuraava: Lievä pahoinpitely 78 % tekijöistä miehiä ja 22 % naisia, pahoinpitely 83 % miehiä ja 17 % naisia, törkeä pahoinpitely 84 % miehiä ja 16 % naisia, henkirikoksen yritys 85 %

² 70,3 % oli ollut psykiatrisessa avohoidossa ja 42,6 % myös psykiatrisessa osastohoidossa. Persoonallisuushäiriö oli todettu 70,3 % naisvangeista. (Joukamaa ym. 2010, 46.)

miehiä ja 15 % naisia, henkirikoksissa 77 % miehiä ja 23 % naisia. Tilastossa mielenkiintoiseksi piirteeksi voi nostaa sen, että henkirikoksissa naisten prosentiosuus on muita pahoinpitelyrikoksia korkeampi. (Salmi ym. 2014, 52–63.)

Taulukko 1. Väkivallan tekijät ja uhrit prosentuaalisesti vuonna 2014 (Salmi ym. 2014)

2.2.1 Lasten aggressiosta ja väkivaltaisen käytöksen kehittymisestä

Tutkimusten mukaan miesten ja naisten aggressiivisella käytöksellä on eroavaisuuksia. Lasten aggressiivinen käytös on sukupuolittain saman tyyppistä: kaksivuotiaana pikkulapset saattoivat käyttäytyä väkilavaisesti, kun halusivat leluja tai leikkipaikkaa. Tytöt ja pojat eivät juurikaan eronneet tässä suhteessa toisistaan. Coie & Dodge, 1998 Cambell, 1999 mukaan. Tilanne kuitenkin muuttui jo 4–7 vuotiaana. Pojat reagoivat hyvin vahvasti tilanteisiin, joissa ego tai status oli uhattuna. Väkivaltainen käytös tässä tilanteessa yleensä kohdistui toisiin poikiin. Verratessaan tyttöjä ja poikia eroja löytyi jo nuorena. Tytöt pyrkivät yhteistyöllä ratkaisemaan tilanteet, kun taas pojat suosivat kilpailua. Kiistatilanteessa tytöt valikoivat riskittömämmän tavan saada haluamansa ja turvautuivat enemmän epäsuoraan aggressioon kuin pojat, kuten juoruiluun ja pahan puhumiseen. Mikäli naiset turvautuvat suoraan aggressioon, he ovat yleensä 15–19 vuotiaita, kun taas miesten väkivaltaisuuden keskimääräinen huippu ajoittuu 20–24 vuoteen. Myös Suomessa on saatu samansuuntaisia tuloksia, eli pahoinpitelyrikoksiin syyllistyvät nuoret ovat yleensä noin 18–20 vuotiaita kuten uhrinsakin. (Salmi ym. 2015, 65).

Väkivalta näytti olevan myös statuksen ja arvostuksen saamisen väline, etenkin pojilla. Aggressiivisesti ja väkivaltaisesti käyttäytyvä tyttö tai nainen nähdään yleensä vähemmän haluttuna kumppanina, eikä naisen väkivaltainen käytös tuota naiselle statuksen nousua. (Cambell 1999, 211.) Kuitenkin naisten väkivaltainen käytös voi tulla esiin samoissa tilanteissa kun miehenkin. Suoraa aggressiota käytettiin provosoitaessa tai jos tilanne on sellainen, että väkivalta on tilanteen huomioon ottaen perusteltua käytöstä. (Lagerspez ym. 1994, 131.)

Päivi Honkatukia (2017) haastatteli koulukotinuoria ja hänen tutkimuksensa nousi esiin, että poikien ja miesten väkivalta nähtiin rationaaliseksi ongelmanratkaisuksi, kun taasen tyttöjen tekemään väkivaltaa pidettiin tehotomana ja huvittavana läpsimisenä. Kuitenkin varsinkin nuorten naisten

kohdalla tytöt näkivät tietyissä tilanteissa hyötyvänsä väkivallasta. Saadakseen arvostusta, tytön tuli käyttää kuitenkin väkivaltaa erityisen taitavasti. (Honkatukia, 2017, 329.) Nuorten väkivalta ei ole mitenkään yksiselitteinen asia edes nuorille itselleen. Väkivallan ryhmänormit ovat yleensä yhteisöllisyyteen ja alakulttuurin merkityksiin liittyvää hiljaista tietoa, eikä sen loogikka helposti avaudu ulkopuolisille, vaan liittyvät yhteisöllisyyteen ja alakulttuuriin merkityksiin. (Honkatukia 2017, 330.)

2.2.2 Naisten ja miesten aggression ja väkivallan eroista

Psykoanalytikko Elina Reenkolan (2008) mukaan naisen aggressio usein suuntautuu heihin itseensä. Tuolloin aggressio ilmenee epäsuorasti mm. anoreksiana, psykosomaattisina oireina, sekä itseään tuhoavana käytöksenä ja masennuksena. Reenkola esittää myös epäsuoran aggression kohdentamista toiseen siten, että tekijä ei suoraan loukkaa toista sanallisesti tai fyysisesti. Tällöin kyseessä on sosiaalinen manipulaatio. Reenkolan näkemyksen mukaan miehet käyttävät rationaalista aggressiota enemmän ja naiset taas manipulatiivista aggressiota. Rationaalinen aggressio ilmenee esimerkiksi arvostelemalla takanapäin kohteensa työsuoritusta, kyseenalaistaa pätevyyden ja kyvyn hoitaa tehtäviään. Manipulatiivista aggressiota käyttävä taas arvostelee kohteensa persoonaa, ihmissuhteita, ulkonäköä tai yksityiselämää. Reenkola näkee miesten käyttävät aggressiota välineenä eri tavoitteiden saavuttamiseksi. Mies myös voi aggression avulla pakottaa ympäristön tottelemaan itseään ja näin hän myös samalla kontrolloi toisia. Naisilta yleensä odotetaan itsehillintää ja ristiriitojen sovittelua enemmän kuin mieheltä. Naiset ovat taipuvaisempia käyttämään aggressiota voimakkaiden tunteiden ilmaisuun niissä tilanteissa joissa muita keinoja ei ole käytettävissä. Tämä voi antaa kuvan, että naisen aggressio on tehotonta ja hysteeristä. Aggressiota osoittavan naisen status voi myös laskea toisin, kuin aggressiota osoittavan miehen. (Reenkola, 2008, 26–28.)

Väkivalta on myös kulttuuristen käytäntöjen säätelemää. Naisten ja miesten aggressiivisen käytöksen eroja on pyritty selittämään erilaisilla sosiaalisilla rooleilla kuin varsinaisilla biologisilla eroilla. Miehen aggressiivinen

käytös on monissa kulttuureissa nähty vain miehisenä ominaisuutena. Kuitenkin sosialisatio saattaa vahvistaa tätä oletettua biologista ominaisuutta ja voi jopa idealisoida ja rohkaista miehiä siihen suuntaan. Siinä suhteessa on vaikeaa erottaa onko aggressiivisuuden syynä kulttuuri vai biologia. (Lagerspez ym.1994, 133.)

Reenkola (2008) paikantaa aggression alkua psykoanalyttisen tulkinnan kautta sijoittautumaan äidin ja tyttären suhteeseen. Itsenäistyminen voi myös herättää avuttomuutta ja ahdistusta, joka voi kanavoitua väkivaltana. Reenkola toteaa, että tyttöjä on aiemmin suojeltu enemmän kuin poikia. Nykyään myös tyttöjä kasvatetaan niin, että heiltä edellytetään hyvin eritty-nyttä ja autonomista persoonallisuutta. Tämä voi johtaa myös pseudoaikuisuuteen, jolloin persoonallisuuden ydin jääkin hyvin hauraaksi. Sisäisten uhkien käsittely jää vaillinaiseksi eikä tyttö pysty niitä käsittelemään vaan ne puretaan väkivaltaisen toiminnan kautta. (mt.69.)

Lagerspez (1998) viittaa Campbellin(1993) tutkimukseen sukupuolittuneen väkivallan näkökulmasta, esittäen naisten ja miesten aggressioiden erojen johtuvan rooleista ja sosiaalisista representaatiosta. Näin myös miehillä ja naisilla on erilaiset käsitykset sosiaalisista säännöistä. Naisten aggressiivista käytöstä pidetään kontrollin menettämisenä ja emotionaalisenä, kun taas miesten aggressiivista käytöstä yrityksenä saavuttaa kontrolli. Cambell kuvaa näitä vastinpareja myös ilmaisulla ekspressiivinen väkivalta ja instrumentaalinen väkivalta. (mt. 229–233.)

2.3 Aiemmat tutkimukset naisten väkivaltakäyttäytymisestä

Helen Gavin ja Theresa Porter (2014) ovat tutkineet naisten väkivaltaa hyvinkin perusteellisesti, havainnoimalla epäsuoran aggression ilmenemis-
muotoja, parisuhdeväkivaltaa, naisten väkivaltaa omia lapsia kohtaan ja naisten tekemiä seksuaalirikoksia ja henkirikoksia puolison ja lasten surmaamisesta naispuoleisiin sarjamurhaajiin saakka. He ovat myös havainneet nykyajan tuoneen naisten väkivallan kodin ulkopuolelle tuoden sen näkyvämmäksi.

Gavinin & Potterin (2014) mukaan rikosten määrät ovat yleisesti laskusuunnassa saatujen tilastotietojen mukaan. Näin ainakin niiden maiden osalta, joista tilastot on saatavissa. Poikkeuksen tähän tekevät naisten suorittamat rikokset. Tutkijat toteavatkin, että vaikka väkivaltaiset kotiolot ja vaikeudet koulussa ovat usein taustatekijäinä aggressiivisessä käytöksessä molemmilla sukupuolilla, liittyy heidän käsityksensä mukaan naisten väkivaltarikoksiin sosiaalisia ja psykologisia tekijöitä, jotka poikkesivat huomattavasti miesten vastaavista. Eroina oli mielenterveyden häiriöiden yleisyys ja seksuaalisen tai muun väkivallan kokeminen. (mt.3–6.)

Emmi Lattu (2015) on tutkinut sosialogian väitöskirjassaan naisten tekemää väkivaltaa ja naisten kuvauksia omasta väkivallastaan ja väkivallan oikeutusta. Hänen pyrki löytämään naisten omia merkityksenantojaan väkivallanteoilleen. Oikeuttaminen on retorinen keino, jolla väkivaltaisuus voidaan tehdä hyväksyttäväksi itselle tai muille. (Lattu 2015,46.) Myös oma tutkimukseni käsittelee sitä, miten naiset oikeuttavat väkivaltansa ja perustelevat tekonsa. Myös Latun väitöskirjassa fokus oli siinä miten erilaisilla puhetaivoilla ja oikeuttamiskursseilla väkivaltaisuus häivytetään, oikeutetaan ja selitetään pois. (mt. 46).Teoreettisena viitekehysenä Latun (2016) tutkimuksessa oli neutralisaatioteoria jonka mukaan erilaisten rikoksen neutralisaatiotekniikoiden käyttö neutralisoi sosiaalista kontrollia ja siten mahdollistaa rikoksen. Lattu käytti Sykesin ja Matan neutralisaatiotekniikoita 1) Rikoksen voi kieltää vastuun täydellisellä kieltämisellä, esimerkiksi humalatiilaan vetoamalla, 2) rikoksen aiheuttaman vamman tai vahingon kieltäminen. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi väkivallan aiheuttamien ruhjeiden vähätelyä tai henkilö voi väittää niiden tulleen vaikka uhrin kaatumisesta. 3) uhrin kieltäminen on lähellä vammojen kieltämistä, tekijä voi myös sysätä vastuun uhrille. Tämä on väkivallassa tyypillinen teon selittämistapa. 4) Tuomitsijoiden tuomitseminen tarkoittaa esimerkiksi vetoamista poliisin väkivaltaisuuteen. (Lattu, 2016, 47.)

Lattu (2016) totesi naisten väkivallan olevan hyvin monimuotoista. Suurin osa naisista kertoi väkivallasta, joka kohdistui puolisoon. Osa naista kertoi väkivallasta lapsiaan kohtaan ja lisäksi väkivallasta tuttuja miehiä sekä nai-

sia kohtaan sekä osa naisista kertoi myös tuntemattomiin henkilöihin kohdistuvasta väkivallasta. Parisuhdeväkivaltaa perusteltiin itsepuolustuksella. Kun väkivalta ei ollut vastavuoroista, naiset perustelivat väkivaltaa sillä, ettei heitä kuunneltu ja otettu huomioon. Tämän tyyppistä väkivaltaa naiset eivät kuitenkaan oikeuttaneet. Lapsiin kohdistunut väkivalta perusteltiin väsymyksellä ja kasvatuksella. Väkivaltaa myös selitettiin päihtymyksellä. Myös persoonallisuushäiriöillä ja sairauksilla selitettiin ja perusteltiin väkivaltaa. Naiset myös toivat esiin itse kokemaansa väkivaltaa ja oikeuttivat omaa väkivaltaansa uhrikokemuksillaan. (Lattu, 2016, 2014–2015.)

Suvi Venäläinen (2017) tutki sosiaalipsykologian väitöskirjassaan sitä, miten väkivaltaa tehneiden naisten identiteetti muodostui ensinnäkin lehtien rikosuutisoinnissa ja myös haastatteli rikostuomioitaan vankilassa suorittavia naisia. Hänen tavoitteenaan oli analysoida miten yhteiskunnassamme luodaan diskursiivisesti käsityksiä naisista väkivallan tekijöinä ja myös naisten identiteeteistä suhteessa väkivaltaan. Venäläisen johtopäätös oli, että lehdistö toi esiin rikolliset naiset poikkeuksina. Naiset itse usein myös korostivat roolejaan äiteinä ja käyttivät tätä myös vastavoimana stigmatisoitumiselle. Naiset olivat kuitenkin tietoisia siitä, että heiltä odotetaan myös tiettyjä puhetta ilmaistakseen, että ovat yhteiskuntakelpoisia. Nämä selonteot pitivät sisällään aikomusta palata työelämään tai opiskeluun. Naiset myös toivat esiin katumuksensa aiemmista väkivallanteoistaan ja myös sen, että naiset ottivat vastuuta teoistaan. Lehtien otsikot sitä vastoin korostivat naisten tunteettomuutta ja katumattomuutta. Lehdistö myös toi esiin mikäli nainen ei tunnustanut tekoaan. Lehdistön kirjoituksissa myös tuotiin esiin naisen oletettu sisäinen aikomus ja tarkoitus väkivaltaan. Kirjoituksissa myös annettiin ymmärtää, että syytteessä oleva nainen todennäköisesti tulee uusia tekonsa ja että yhteiskuntaan integroituminen näille naisille ei ole mahdollista. Tabloidiotsikot naisten väkivallasta voidaan ymmärtää myös varoittavana esimerkkinä siitä, mitä voi tapahtua, jos poikkeaa sukupuolien normien mukaisesta käytöksestä. Tarinassa voidaan siis nähdä moraalisen opetuksen aineiksia. (Venäläinen 2017, 88-92.) Tässä olisi myös oiva tilaisuus tarkastella, miten lehtikirjoituksen takana olevan toimittajan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten kirjoittaja kuvaa naisten tekemiä rikoksia.

Jyväskylän yliopistossa on tutkittu tarkasti pariopsykoterapiaa hoitomuotona parisuhdeväkivaltaan. Tutkimuksesta on tehty pro gradu tutkielmia. Essi Rantanen ja Susanna Särkkä (2017) käyttivät diskurssianalyysiä, kun tutkivat minkä tyyppisiä selityksiä parisuhdeväkivallan vuoksi pariterapiaan tulleet pariskunnat tarjosivat väkivallalle.

Dana Crawley Jack (2009) tutki naisten aggressiivisuutta ja haastatteli tutkimukseensa 60:tä naista. Hän myös pohjustaa mielenkiintoisesti, että suurin osa aggressiivisuuden tutkijoista historiassa ovat olleet miehiä ja tämä miesnäkökulma on koko väkivaltatutkimuksen lävistävä. Hän toteaa, että naiset ovat läpi historian joutuneet luovimaan oman aggressiivisuutensa kanssa miesten dominoimassa yhteiskunnassa. Tämä on muovannut naisten sosiaalista todellisuutta, koska melkein koko historian ajan miesten väkivaltaisuutta naisia kohtaan on kulttuurisesti vahvistettu ja hyväksytty. (mt. 3-4.)

Dana Jack (2009) totesi, että aggressio ei ole yksittäinen tapahtuma naisten elämässä, vaan naiset ovat oppineet käyttämään väkivaltaa elämänsä aikana eri tilanteissa, osa jo lapsuudestaan saakka. Osalla oli paljon kokemuksia kaltoinkohtelusta jo nuoresta saakka. Naisten taustalla oli sosiaalista eriarvoisuutta ja myös itsetunnon heikkoutta. Jack (2009) havainnoi, että naisten kertomuksissa tuli esiin miten väkivaltaisuus kumpusi huonosta sosioekonomisesta asemasta.

Meda Chesney-Lind ja Nikki Jones (2010) tutkivat myös naisten tekemää väkivaltaa. He havaitsivat, että viime vuosina mediassa esiintynyt runsas kirjoittelu nuorten naisten väkivallasta ei näy yliopistota soisena tutkimuksena. (mt. 1.) He myös haastavat yleisen käsityksen siitä, että nuorten naisten väkivaltaisuuden syy olisi se, että he haluavat olla enemmän poikien kaltaisia tai että syy olisi persoonallisuuden piirteissä. He havaitsivat tyttöjen joutuvan kohtaamaan monenlaisia ongelmia niin kouluympäristössä, seurustelukulttuurissa kun myös kotioiloissa ja näihin vaikuttamalla voitaisiin tyttöjen väkivaltaisuuteen saada muutosta. Heidän näkemyksensä mukaan tyttöjen väkivaltaisuus on seuraus ympäristöstä. (mt. 1-2.)

Chesney-Lind ja Jones (2010) viittaavat tutkimukseen, jonka mukaan Yhdysvalloissa oli nuorisovankiloissa vuoden 2007 tilaston mukaan 29.1 % nuoria naisia. Yhä enenevässä määrin nuoria naisia myös tuomitaan nimenomaan väkivaltarikoksista. Vuosien 1985–2002 nämä henkilöön kohdistuvat rikokset (person offence cases) lisääntyivät 202 %, pahoinpitelyn yritykset (attemption to cause serious physical harm) nousivat 238 ja tieteenaloilta ja huomioida myös sosiaalinen konteksti ja sen vaikutus interpersoonallisiin³ prosesseihin, joilla on merkitystä tyttöjen käyttäytymiseen. Tyttöjä ja heidän ongelmiaan tulisi tarkastella nimenomaan niissä sosiaalisissa konteksteissa, joissa tyttöjen ongelmat ilmenevät. Snyder & Sickmund 2006, Chesney-Lind & Jones 2010, 4 mukaan.

James ja Meyrdingin tutkimus vuodelta 1977 oli ensimmäisiä tutkimuksia, joissa huomio naissukupuolee ja sosiaaliseen kontekstiin. He haastattelivat kadulla työskenteleviä prostituoituja, joista myös moni oli vielä alaikäinen. Tutkimuksessaan he havaitsivat, että usein kadulla seksiä myyvä nainen oli kokenut perheen sisäistä seksuaalista hyväksikäyttöä sekä muuta seksuaalista kaltoinkohtelua. Tuota tutkimusta ennen ei seksuaalista traumataustaa oltu huomioitu rikollisen käyttäytymisen taustalla lainkaan. Tutkimustapaa jatkoivat Silbert ja Pines vuonna 1981 ja heidän tutkimuksensa koski San Fransiscon alueen seksityöläisiä ja myös heidän taustalta löytyi paljon perheen sisäistä seksuaalista hyväksikäyttöä. Tekijänä oli joko biologinen isä tai uusiperheen isä. (Belknap ym. 2010, 99–102.)

Suomessakin on tutkittu tyttöjen väkivaltaa. Non Fighting generation kartoitti vuonna 2009 iältään 13–16-vuotiaiden tyttöjen väkivaltaisuutta. Projektin nimi oli Levottomat Tuhkimot. Projektissa tytöiltä kysyttiin, että miten ja miksi he käyttävät väkivaltaa sekä myös niitä oikeutuksia, jolla tytöt väkivaltaansa perustelivat. Tyttöjen väkivaltatilanteiden syyt olivat monimutkaisia ja

³ Interpersoonallinen teorian ensimmäinen muodon kehitti Harry Stack Sullivanin interpersoonallinen psykiatria. Sullivan katsoi, että ihmisen persoonallisuus muodostuu sosiaalisista suhteista ja että mielenterveyden ongelmat ovat puolestaan seuraus niihin liittyvistä ongelmista. Timothy Leary (1957) kehitti teoriaa sosiaalipsykologisempaan muotoon ja teorian mukaan yksilön persoonallisuus ilmenee 1) välittömässä kanssakäymisessä 2) yksityisessä minäkäistykseessä 3) fantasiateemoissa 4) tiettyjen teemojen johdonmukaisessa välttelystä 5) arvoissa. Tämän pohjalta hän loi myös sosiaalisen tyylin typologian. Tyyli vaikuttaa siihen, millaisiin tilanteisiin ja kontakteihin ihminen hakeutuu ja miten hän saa toiset suhteutumaan itseensä. (Helkama ym. 1998, 353.)

juontuivat usein jostain välikohtauksesta jonka kostamiseen ei ollut muuta keinoa kuin väkivalta. Nämä tilanteet olivat kuitenkin tiukkojen normien määrittämiä, jotka puolestaan määrittivät itse toimintaa. Tyttöjen tuli myös olla rohkeita ja vastata teoistaan ja sanomistaan. He kuitenkin näkivät väkivallan ainoana keinona ratkaista tilanne ja myös oikeuttivat nämä väkivallan tekonsa. Yleensä perusteluna oli se, että vastapuoli oli puhunut pahaa heistä. Tyttöillä ongelmana ei ollut tunteiden tunnistaminen vaan loukatuksi tulemiseen tunteiden käsittely. (Lesojeff, 64–68.) Eveliina Gjerstad toimi tutkijana tässä samassa projektissa ja hän kiinnitti huomiota tyttöjen väkivallalle antamiin perusteluihin ja oikeutuksiin sekä tyttöjen väkivallalle antamiin merkityksiin. Hän havaitsi, että ryhmän sisällä olleen hyvin yhdenmukainen suhtautuminen väkivallan motiiveihin ja asenteisiin, minkä Gjerstad arvioi tämän johtuvan vertaisoppimisesta. Väkivalta oli tyttöjen mukaan täysin perusteltu vastaus jonkun toisen loukkaavaan toimintaan, joka yleensä oli selän takana pahan puhumista. Tyttöjen puheessa korostui oikeutuspuhe väkivallalle näissä tilanteissa. Tyttöjen mukaan tilanteessa, jossa toinen tyttö lyö tai haukkuu ensin on väkivalta täysin perusteltua. Hän arvioi tyttöjen tavoittelevan väkivallalla joko hyväksyntää, itsearvostusta tai vallankäyttöä. Itsearvostuksessa motiivi oli kunnia ja oikeus tai väkivalta nähtiin välineenä käytöksen muokkaamiseen sekä rangaistuksena. Väkivalta oikeutettiin sillä, että uhri oli itse käyttäytynyt väärin. Tällaista käytöstä oli mm. pahan puhuminen tai juoruillut, haukkuminen (esimerkiksi huorittelu), luottamuksen pettäminen, noikkittelu tai pettäminen pojan ollessa kyseessä (Gjerstad, 73–85.)

2.4 Teorioita aggressiosta ja väkivaltaisuudesta

Ihmisen aggressiivisuutta ja väkivaltaista käytöstä on selitetty eri teorioiden avulla. Varhaisimmissa teorioissa nähtiin aggressiivisuus biologisena ominaisuutena, joka kuuluu ihmisyyteen. Myöhemmin aggression provosoimaa väkivaltaa perusteltiin myös behavioristisella aggressio-frustraatio-mallilla: mikäli ihmisen toiminnan päämäärä estyi, se saattoi provosoida väkivallaltaista käytöstä. (Eron, 1994, 3-4.)

Toinen vahva teoria aggression muovautumisesta väkivallaksi on sosiaalisen oppimisen teorian malli. Banduran (1973) mukaan väkivaltainen käytös opitaan kuten muukin toiminta. Väkiältä opitaan suoraan tai havainnoimalla epäsuorasti. Sama malli myös ylläpitää väkivaltaista käytöstä. Mikäli aggressiivisella käytöksellä saadaan aikaan toivottu lopputulos, vahvistuu toimintamalli. Samoin käy mikäli henkilö havainnoi hänelle merkittävän ihmisen käytöstä ja tämän väkivaltaista käytös tuottaa myös positiivisen lopputuloksen, vahvistaa tämä myös havainnoijan taipumusta toimia tilanteissa väkivaltaisesti. (Eron 1994, 3-4.)

Kolmas aggressiivisuutta selittävä teoria on sosiaalisen kognition teoria. Siinä on myös pohjana edellä mainitut sosiaalisen oppimisen teoria sekä frustraatio-aggressiomallin teoria. Eron (1994) viittaa omaan ja R. Huesmannin (1984) tutkimukseen, joka perusteella he arvioivat, että sosiaalisuudella on suuri merkitys aggressiivisen käyttäytymisen oppimisessa ja myös tekojen tasolle tuomiseen. Eron (1994) viittaa myös Huesman (1977,1980,1982) aiempiin tutkimuksiin, joiden perusteella näyttäisi siltä, että aggressio opitaan jo varhaisessa vaiheessa. Nämä mallit aggressiivisesta käytöksestä on tallennettu muistiin skriptien muodossa ja ne on opittu havainnoinnin, vahvistuksen ja henkilökohtaisten kokemusten kautta. Nämä käyttäytymisen strategiat ovat koodattu muistiin ja ne myös noudetaan muistista hyvin samalla tavalla kuin mikä muu opittu asia hyvänsä. Se myös saadaan käyttöön nopeasti, kun tilanne antaa viitteitä siitä tilanteesta, missä tämä käytös alun perin opittiin. Skriptin käyttö kuitenkin vaatii arvioita siitä, sopiiko se kyseessä olevaan tilanteeseen ja myös mahdolliseen lopputulokseen. Lapsen omat sisäiset kontrollijärjestelmät myös määrittelevät sen, tuleeko lapsi käyttäytymään aggressiivisesti. Siihen vaikuttaa myös se, millaiset normit hän on läheisiltään oppinut. Mikäli lapsen sisäiset estot ovat heikot ja hänellä on käsitys siitä, että aggressiivinen käytös on täysin sopivaa tilanteessa, sitä herkemmin lapsi myös itse turvautuu aggressiiviseen toimintaan. (Bandura 1977 Eron 1994, 7-8 mukaan.)

Eron (1987) näkee, että normien varhaisella sisäistämällä on suuri merkitys lasten aggressiivisessa käytöksessä. Eron näkee, että mikäli lapsi käyt-

täytyy 8 vuotiaana aggressiivisesti, on suuri todennäköisyys, että 30 vuotiaan aikuisena hän on syylistynyt rikoksiin. Tyypillisiä rikoksia ovat liikenerikokset, kuten rattijuopumus, parisuhdeväkivalta ja lastensa kurittaminen. Aggressiosta tulee tapa kommunikoida ja myös tapa ratkaista ongelmia ja tämä tapa on opittu hyvin nuorena. Näin se on myös hyvin vaikeasti poisopittavissa. (Eron, 1994, 8.)

Mikään näitä teorioista ei yksin selitä aggressiivista käytöstä ja siihen myös vaikuttaa monet biologiset, hormonaaliset, geneettiset syyt. Oppimisella on kuitenkin todettu olevan merkittävä rooli sen ilmitulossa. Todennäköisimmin aggressiivisesti kuitenkin reagoi henkilö, joka on oppinut reagoimaan niin monien toistojen kautta, Tämä taito opitaan jo hyvin nuorena. (mt. 8-9.)

3. LÄHESTYMISTAPOJA VÄKIVALLAN TUTKIMISEEN

Valitsin lähetyksistä sosiaalisen konstruktionismin, koska minua kiinnosti miten kielelliset valinnat väkivallasta heijastavat niitä tapoja joita naisilla on käytössä väkivallasta puhuttaessa. Kielellisillä valinnoilla muokataan myös todellisuutta ja kielen valinnat kertovat paljon ajastamme ja kulttuuristamme.

3.1 Viitekehyksenä sosiaalinen konstruktionismi

Sosiaalisen konstruktionismin käsitys maailmasta pohjautuu ihmisen sosiaalisuuteen. Ihminen syntyy tietynä aikana kulttuuriin, jossa käytetään käsitteellisiä viitekehyksiä ja kategorioita. Ihminen tässä kulttuurissa omaksuu käsitteet ja kategoriat oppiessaan käyttämään kieltä. Kieli on myös edellytys ajattelulle ja kielen sen avulla myös rakennetaan todellisuutta. (Burr 2003, 10–11.) Sosiaalinen konstruktionismi myös haastaa ajatusta siitä, että maailman havainnointi olisi ainoa tapa saada tietoa todellisuudesta.

Sosiaalinen konstruktionismi on teoreettinen viitekehys, jonka keskeisinä periaatteina on kriittistä suhtautumista tiedon itsestäänselvyyteen ja myös tiedonsi-
toimista historiallisen ja kulttuurisen kontekstiin. Samalla myös painotetaan sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä tiedon rakentumisessa sekä erilaisten ymmärtämisen tapojen vaikutusta sosiaaliseen toimintaan. (Burr 2003, 2–5)

Olennaista myös sosiaalisen konstruktionismin mukaisessa ajattelussa on kielenkäytön merkityksen tunnistaminen. Ihmiset tulkitsevat ympäröivää maailmaa ja he myös jäsentävät käsitystään siitä kielen avulla. Ihmiset myös tuottavat vuorovaikutuksessa käsityksiä ja tulkintoja maailmasta ja ne muodostavat vallitsevia kulttuurisia käsityksiä. (Burr 2003, 8). Näin ollen esimerkiksi faktoja jostakin ei nähdä tosiasiana, vaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa rakentuvana ja ajan saatossa muuttuvana. (Mt. 9).

Berger ja Luckmann (1961) korostivat myös kielellisyyttä ja juuri kielellä muovataan todellisuutta ja jaetaan sitä muiden kanssa. Sosiaalinen järjestys myös luodaan ihmisten toimesta ja se saa pohjansa kulttuurista ja historiasta. Ihmisellä on myös elämässään erilaisia rooleja ja näihin rooleihin liittyy myös roolinmukainen odotusarvo siihen liittyvästä käytöksestä. Ihminen kasvaa ihmiseksi tietyssä ajassa ja kulttuurissa ja tätä kutsutaan

sosiaalisaatioksi. Primaarisosiaalisaatio tapahtuu lapsuudessa ja seuraava taso on sekundaarinen sosialisatio. Läheiset ovat tärkeässä roolissa siinä, minkälainen kuva ja objektiivinen maailma suodattuu lapselle osin myös läheisten välittämä tulkintana. Yhteiskunta, identiteetti ja myös todellisuus muokkaantuvat lapselle sosiaalisena todellisuutena. Sosiaalisuuden tärkein välittäjä on kieli. Ulkoinen ja sisäinen todellisuus elävät samanaikaisesti, mutta eivät kuitenkaan ole sama asia. Subjektiivinen ja objektiivinen todellisuus ei koskaan ole todellinen ja staattinen kuva maailmasta. (Berger et al 1967.)

3.2 Tutkijan positio

Diskurssianalyysissa tutkija voi olla neljässä positiossa, joiden kautta hän tarkastelee materiaaliaan Kirsi Juhilan (1999, 202) mukaan. Nämä positiot ovat 1. asianajaja, 2. keskustelija, 3. analyttikko ja 4. tulkitsija. *Asianajajan* positioista käsin tutkijan motiivi on edesauttaa tutkimuksen avulla jonkun tavoitteen saavuttamisen. *Keskustelija* taas osallistuu tutkijana julkiseen keskusteluun ja tämä on myös huomioitava tutkimistiedon käytössä. *Analyttikko* pyrkii minimoimaan oman osuutensa analyysissa. *Tulkitsijan* positiossa tutkijalla on vuorovaikutuksellinen suhde aineistoon ja tutkija pyrkii löytämään aineistosta erilaisia tulkintatapoja.

Itse näen tässä tutkimuksessa oman positioni nimenomaan tulkitsijana. Elän tässä ajassa ja kulttuurissa naisena ja pyrin löytämään materiaalista niitä tapoja, jolla nykypäivänä nainen kuvaa väkivaltaa ja miten hän sitä perustelee. Lähtökohta tulkinnalle on melko haastavaa, onhan kyse kuitenkin yhteiskunnassamme melko paheksuttavina pidettyjä rikoksia: väkivaltarikokset ja niiden sisällä vielä tarkemmin naisten väkivaltarikokset. Tulkinnassa myös tutkija itse on aina läsnä omine tulkintaresursseineen. Tästä syystä oli hyvä näyttää pitkiäkin kappaleita kirjatuihin epäillyn kuulusteluista, jotta tulkintani tulisi ymmärrettäväksi ja läpinäkyväksi. (Juhila, 1999, 202–221.)

Tarkoitus on näistä epäiltyjen omista teon kuvauksista löytää kulttuurisia tapoja kuvata väkivaltaa ja myös samalla sitä, miten naiset perustelevat ja oikeuttavat omaa väkivaltaansa. Minua kiinnostaa myös mitä teemoja aineistosta nousee esiin väkivallasta puhuttaessa.

3.3 Tulkinnan kehykset

Tutkimuksessani taustoituksena käytän peilauksena Scott & Lymanin teoriaa selonteista sekä Buttyn oikeutuspuheinen taustalogiikoista. Esitutkinnaissa syyllisyys on jo selvitetty ja väkivallan teko tapahtunut. Tarkoitukseni on tutkia, miten naiset puhuvat esitutkinnaissa väkivallasta ja millainen kuva väkivaltaisesta naisesta piirtyy esitutkintapöytäkirjoissa. Lisäksi minua kiinnostaa, mitä teemoja kuulustelukertomuksista nousee esiin. Naisten käyttämä väkivalta kuitenkin eroaa miesten käyttämästä väkivallasta siinä suhteessa, että yleensä väkivaltaisia naisia ei pidetä feminiinisinä ja väkivaltaa naissukupuolelle soveltavana, joten naisten täytyy käyttää muita keinoja oikeuttaakseen tekonsa.

3.3.1 Sosiaalisesti tuomittavan toiminnan oikeuttavat ja puolustavat selonteot

Scott & Lymanin (1968) selonteot (accouts) toimivat perusteluina sosiaalisesti tuomittavalle toiminnalle. Tässä tutkilmassani aineistosta tarkastellaan epäiltyjen kuulusteluissa esiin nousevia selontekoja väkivallasta tässä kontekstissa. Scott & Lymanin (1968) ovat tyypitelleet syyt oikeuttaviin selontekoihin (justifications) tai puolusteleiviin selontekoihin (excuses). Nämä puolustelut tai oikeuttavat perustelut ovat käyttökelpoisia vain tietyssä ajassa ja kulttuurissa. Yleensä näitä oikeutuksia käytetään kuvatessa ja selitettäessä jotain tapahtumaa, joka olisi yleisten normien mukaan paheksuttavaa. Tässä puheessa on myös syyllisyyttä ja vastuuta vähentävä elementti, joka on hyvin kulttuurisidonnainen.

Scott ja Lyman löysivät neljä eri tyyppiä olevaan mallia, joita ihmiset käyttivät selonteissaan: 1. Vetoaminen. Selitysmallina se, että tilanne oli onnettomuus (accident), tai että tilanne oli 2. Väärin tulkitseminen (defeasibility) jolloin erisimerkiksi juridisesti erotetaan ihmisen teko hänen tarkoituksesta ja tarkoitus puolestaan erotetaan lopputuloksesta. Esimerkkinä

vaikkapa selontekoa, että mies lyö kerran toista ja tämä kaatuu lyöden pänsä. Lopputulemana uhri menehtyy. Tekijä saattaa käyttää puolusteluna, että ei tiennyt, että yksi kevyt lyönti voi tappaa. 3. Biologisiin syihin ja fatalistisiin voimiin vetoaminen (biological drives). Fatalistisella mallilla oleva painoarvo vaihtelee kulttuureittain paljonkin. Esimerkkinä selitys väkivallantekijän kyvystä vastata teoistaan teki koska päässä pimeni, (blackout-selitys) tai selityksenä tilapainen mielenhäiriö. Myös ikä voi toimia selontekona. Yleisesti ottaen nuorten teot ymmärretään helpommin iän ja kokemattomuuden seurauksena tehdyiksi, kun vastaavasti sama teko hyvin koulutetun keski-ikäisen henkilön tekemänä voidaan arvioida hyvinkin toisin. 4. Syntipukki ilmiötä (scapegoating) (Scott & Lyman, 1968, 46–51.) Scott & Lyman (1968) havaitsivat, että tilanteita neutralisoi eri tavoin. Vahingon kieltäminen (denial of injury) Uhrin kieltäminen (denial of a victim) mistä erimerkkinä väkivalta seksuaalirikollista tai kulttuurillista vähemmistökohtaan. Condemnation of the condemners, eli tuomittujen tuomitseminen, Lojalisuuteen vetoaminen (Appeal to loyalties) jolloin tekoa puolustetaan velalla ja, että tämä teko tehdään kunnian puolesta, kuten verikosto ja kunniamurha.

Surullinen elämäntarina (sad tale) toimii selontekona esimerkiksi perusteltaessa tekoaan vaikealla kasvuhistorialla.

Itsensä toteuttaminen (self-fulfillment). Scott & Lyman (1968, 51–53.)

Näiden selontekojen käyttäjien tulee olla tietoisia siitä kulttuurista missä niitä käytetään ja myös alakulttuureilla voi olla kirjoittamattomia sääntöjään, kuinka tilanteisiin pitää reagoina ja kuinka niistä on sopiva puhua.

Selontekojen valinta on myös tärkeää: muuten kohdeyleisö ei niitä hyväksy ja henkilö ei saavuttanut tavoittelemansa lopputulosta. Selonteilla myös pyritään säilyttämään kasvot ja maine, joten niiden käyttö vaatii sosiaalisesti tarkkaa silmää ja tietoa myös kohdeyleisöstä ja odotetusta reaktiosta ja myös omasta roolista tuossa joukossa.

3.3.2 Oikeutuspuheen taustalogiikat

Teoksessa *Social accountability communication* Buttny (1993) kuvaa ihmisen puhetta ja kommunikaatiota siten, että jokainen teko ja toiminta on avoimena puheen avulla tapahtuvaan selontekoon, joka voi muuttaa, lieventää, tai muovata uudelleen vastapuolen arvioita teosta. Buttny kutsuu *folklorogic-käsitteellä* näitä kulttuurisia tapoja oikeasta ja väärästä menettelystä. Ihmiset käyttävät tämän tyyppisiä selontekoja yleisimmin silloin, jos henkilön teko vastuuttaa häntä tai toiminta on normin vastainen. Esimerkkinä voidaan käyttää myöhästymistä: henkilö kertoo, että tiellä oli onnettomuus, joka hidasti liikennettä merkittävästi. Tämä selonteko on omiaan poistamaan teon moitittavuuden täysin, koska henkilö ei voinut olla tietoinen onnettomuudesta tai vastuussa sen seurauksesta eli myöhästymisestä. Selontekojen tärkein tehtävä onkin poistaa teon moitittavuus tai ainakin lieventää arvostelua. Toisinaan teko vaatii myös muita tekoja: anteeksipyyntöä, selityksen, perustelun tai teon hyvityksen, jotta tilanne saadaan normalisoitumaan. Buttny alleviivaa, että puheella on hyvin paljon painoarvoa kun henkilön toimintaa arvioidaan ja uudelleen arvioidaan. (Buttny 1993, 1.)

Jokaisella kulttuurilla on olemassa tietty moraalikoodisto, jonka mukaan pääosin tulee toimia. Nämä koodistot ovat kuitenkin aina kytketty tiettyyn aikaan ja paikkaan. Normistot voivat olla laintasoisia määräyksiä, joista poikkeamisella on myös viralliset sanktiot. Toiset koodit ovat kulttuuriin kiedottuja ja ne on opittu sosialisatiossa. Poikkeamat näistä koodeista voivat tuottaa verbaalista nuhtelua, syytöksiä, vastuuttamista, ohjeita ja myös oletusarvona vaativat jotain selitystä. (Buttny, 1993, 3.)

Buttny näkee, että selonteot rakentavat sosiaalista todellisuutta ja teko voidaan jälkeenpäin uudelleen konstruoida uudelleen niin, että moitittavan teko tavallaan uudestaan luodaan kielen avulla. Kun tekoon saadaan sopiva selonteko, niin teon alkuperäinen arviointi muuttuu. Selonteot eivät vain kuvaa tekoa, vaan myös intentiota, mahdollista toivottua lopputulosta. Selontekojen funktio on kasvojen säilyttäminen myös toisten kuin omissakin silmissä ja myös sosiaalisten suhteiden vaaliminen. Selonteko voidaan julkisesti myös hyväksyä vaikka sitä ei täysin uskottaisi, jotta yhteisön suhteet

eivät vaarantuisi. Selonteot toimivat myös sosiaalisena kontrollina ja myös käytöksen säätelijänä. Sosiaaliset normit eivät kuitenkaan ole pysyviä vaan yksilöt myös muovaavat ja uusintavat niitä teoillaan ja niiden selonteoilla jatkuvasti. (Buttny, 1993, 22–23.) Myös Jeff Hearn (1998) on määritellyt väkivallan oikeutuksia tai puolusteluihin. Puolustus ja oikeuttaminen kerroonassa tehdään siten, että moite ja vastuu siirretään toisaalle. Puolustuksessa väkivallan teosta moite hyväksytään, mutta henkilö itse ei ota siitä vastuuta. Oikeuttamisessa puolestaan moite kiistetään ja vastuu pyritään rationalisoimaan. (mt. 107–108).

3.4 Väkivallan määritelmät

Koska tutkimukseni käsittelee esitutkintapöytäkirjoissa tutkittavaksi otettavia rikoksia, käyn läpi niitä koskevan lainsäädännön. Väkiältä on määriteltä Suomen rikoslain mukaan seuraavasti: Suomen rikoslaki 21 § käsittelee henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia ja kuvaa tekemuodot. Tässä opinnäytetyössä käsittelen vain pahoinpitelyrikoksia.

- 1 § (21.4.1995/578) *Tappo*: Joka tappaa toisen, on tuomittava taposta vankeuteen määrääjäksi, vähintään kahdeksaksi vuodeksi.

- 5 § (21.4.1995/578) *Pahoinpitely*: Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

- 6 § (13.7.2001/654) *Törkeä pahoinpitely*: Jos pahoinpitelyssä:

- 1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila

- 2) rikos tehdään erityisen raakaan tai julmalla tavalla tai

3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hen-
genvaarallista välinettä, ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä,
rikoksenteijä on tuomittava törkeästä pahoinpitelystä vankeuteen vähintään
yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

• 7 § (21.4.1995/578) *Lievä pahoinpitely*. Jos pahoinpitely, huomioon ottaen
väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden va-
hingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonai-
suutena arvostellen vähäinen, rikoksenteijä on tuomittava lievästä pahoinpi-
telystä sakkoon.

Rikoslakiperusteinen legaali vertailu ei ole kuitenkaan ainoa määritelmä ja
kansainvälisesti eri maiden rikoslait ovat väkivaltarikosten osalta hyvin eri-
laisia. Siinä mielessä kansainvälinen vertailu rikoslakiperusteisesti ei ole ko-
vin hedelmällistä eikä vertailukelpoista tietoa antavaa. Tuomioistuinten tuo-
miokäytänteissä on myös eroavaisuuksia. Tuomioistuinten tuomiot myös hei-
jastavat ajan henkeä ja kulttuuria.

Rikoslaki myös muuttuu ajassa. Suomessa vanhempien kuritusoikeus kiel-
lettiin vuonna 1984. Näin ollen maassamme ei ole vielä montaa sukupolvea,
joita ei ole saanut virallisesti kurittaa. Kuriositeettina mainitakseni homous
oli kriminalisoitu Suomessa vuoteen 1971 saakka. Nyt nämä meidän kult-
tuurissamme itsestään selvyytensä pidetyt asiat ovat kuitenkin melko tuo-
reita.

Väkivallasta on myös muita määritelmiä ja esimerkiksi World Health Orga-
nisaation (WHO) on määritellyt väkivallan seuraavasti.

WHO jakaa väkivallan kolmeen luokkaan väkivaltaisen teon suorittajan mu-
kaan: 1. ihmisen itseensä kohdistama väkivalta 2. ihmisten välinen väkivalta
3. kollektiivinen väkivalta. Tämä luokittelu erottaa ihmisen itselleen aiheut-
taman väkivalta sellaisesta väkivallasta, jonka tekee toinen henkilö tai ih-
misryhmä. Suurten ryhmien kuten valtioiden tai poliittisten, sotilaallisten tai
terroristiryhmien tuottama väkivalta on myös eritelty omana ryhmänään.

WHO jakaa myös itseaiheutetun väkivallan eri osiin: itsemurhakäyttäytymiseen ja itsensä vahingoittamiseen. (Kruger et. al. 3-5.)

Ihmisten välisen väkivallan WHO jakaa kahteen alaryhmään. Perhe- ja parisuhdeväkivaltaan eli perheen jäsenten väliseen väkivaltaan. Yhteisöllinen väkivalta määritellään tapahtuvaksi kodin ulkopuolella ja tekijät voivat olla tuttuja tai tuntemattomia. Tähän ryhmään sisältyy myös lasten hyväksikäyttö, parisuhdeväkivalta ja vanhusten kaltoinkohtelu ja myös nuorisoväkivalta, umpimähkäiset väkivallanteot, tuntemattomien suorittamat raiskaukset ja seksuaalinen väkivalta sekä instituutioiden piirissä, esimerkiksi kouluissa, työpaikoilla, vankiloissa ja hoitolaitoksissa esiintyvä väkivalta. (Kruger et. al 2005, 23.) Omassa tutkimuksessani väkivalta on lähinnä yhteisöllistä väkivaltaa ja tekijät olivat myös omassa tapauksessani joko tuttuja tai aivan tuntemattomia.

WHO määrittelee myös kollektiivisen väkivallan ja jakaa sen sosiaaliseen, poliittiseen ja taloudelliseen väkivaltaan.

Kollektiivisen väkivallan erityispiirre on, että sitä tehdään tietyn päämäärän edistämiseksi. Kollektiivinen väkivalta on mm. organisoitujen ryhmien vihan synnyttämiä rikoksia, terroristitekoja ja häirintää. (mt. 23.) Suomessa on myös puhututtanut terroristisessa merkityksessä tapahtuneet väkivallan teonkuvaus. Ensimmäistä käräjäoikeuden päätöstä odotetaan tätä kirjoitettaessa toukokuun lopussa 2018. WHO määrittelee myös poliittiseen väkivallan ja se pitää sisällään sotia ja väkivaltaisia konflikteja, valtiollista väkivaltaa ja vastaavia suurten ryhmien suorittamia väkivallanteoita. Taloudelliseen väkivaltaan sisältyy myös taloudellista etua tavoittelevien ryhmien väkivalta. (mt.23.)

Jeff Hearn (1998) on myös määritellyt väkivaltaa ja hän kuvaa sitä seuraavasti: väkivalta vahingoittaa toista henkilöä, hänen omaisuuttaan tai ympäristöään. Väkivalta sisältää fyysistä voimankäyttöä. Väkivalta on myös sitä mikä toinen henkilö kokee vahingolliseksi tai loukkaavaksi. Väkivaltaa on myös se, jonka laillinen esivalta on nimennyt väkivallaksi. (Hearn, 1998, 15-16.) Väkivalta voidaan myös jaotella fyysiseen ja henkiseen väkivaltaan. Nämä

kuitenkin väistämättä kietoutuvat toisiinsa: ei voi olla väkivaltaa, joka ei sattaisi myös henkisesti. (kts. myös Husso 2003, 47.) Väkivallan määrittely on myös merkki yhteiskunnan valtasuhteista. Mikä on väkivaltaa ja miten se sallitaan. Tämä määritelmä myös muuttuu ajassa ja paikassa.

Anne Campbell (1993) on jaotellut naisten ja miesten väkivallan eroavaisuuksia sanoilla instrumentaalinen ja ekspressiivinen väkivalta. Cambell kuvaa miesten tekemää väkivaltaa instrumentaaliseksi ja naisten tekemää väkivaltaa ekspressiiviseksi. Instrumentaalisella väkivallalla hän tarkoittaa väkivaltaa, jonka tarkoitus voi olla saada toinen myöntymään tekijän tahoon. Ekspressiivinen väkivalta puolestaan tarkoittaa tunteen provosoimaa väkivaltaa, jossa henkilö ei itse enää kontrolloi toimintaansa.

3.5 Rikoksesta epäilty

Poliisi määrittelee rikoksesta epäillyn seuraavasti: ”Esitutkinnassa henkilöä kuulustellaan rikoksesta epäiltynä, kun on syytä epäillä henkilön syyllistyneen tekoon, eli kun on tiedossa jokin seikka, joka puhuu syyllisyyden puolesta”.

Poliisi on velvollinen ilmoittamaan epäillylle ennen kuulustelua, mistä teosta häntä epäillään. Epäillylle on myös ennen kuulustelua tehtävä selkoa hänen oikeudestaan käyttää avustajaa esitutkinnassa sekä siitä, milloin hänelle voidaan määrätä julkinen puolustaja.

Rikoksesta epäiltyä kohdellaan esitutkinnassa syyttömänä. Esitutkinnassa selvitetään ja otetaan huomioon yhtä hyvin epäiltyä vastaan kuin hänen puolestaankin vaikuttavat seikat ja todisteet. Kenenkään oikeuksiin ei esitutkinnassa saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä. Ketään ei myöskään saa saattaa aiheettomasti epäluulon alaiseksi eikä kenellekään saa aiheuttaa tarpeettomasti vahinkoa tai haittaa.

Rikoksesta epäillyllä on oikeus saada tietoonsa, mitä esitutkinnassa on käynyt ilmi, niin pian kuin siitä ei voi aiheutua haittaa rikoksen selvittämiselle. Epäillyllä on oikeus vaatia kuulusteluja ja muita esitutkintatoimenpiteitä, jotka saattavat vaikuttaa asian selvittämiseen, jos niistä ei aiheudu kohtuuttomia kustannuksia.” (Poliisin verkkosivusto)

Tässä tutkimuksessa on kuitenkin huomioitava, että kaikki rikokset ovat jo käistely oikeudessa ja olivat saaneet myös lainvoiman.

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Minulle oli jo opintojen alussa selvää, mikä olisi opinnäytetyöni aihe ja aineisto. Tutkimusluvan saanti arvelutti hieman, mutta onneksi Itä-Uudenmaan poliisilaitos ja Poliisihallitus suhtautuivat tutkimukseni aiheeseen myötämielisesti ja sain aineiston melko vaivattomasti. Aineiston sisältö poikkesi paljonkin siitä mitä odotin. Naisten kertomukset väkivallasta vaativat tutkimuskysymyksen tarkentamista ja useammalla lukukerralla aineistosta nousikin kiinnostavia aiheita esiin. Soisin, että tutkimuksissa käytettäisiin enemmänkin aineistona esitutkintamateriaalia, Aineisto kertoo paljon kulttuurista ja myös ajasta.

4.1. Tutkimuskysymys

Tässä opinnäytetyössäni tutkin niitä tapoja, joilla *naiset oikeuttavat tai puolustelevat väkivaltaansa esitutkintapöytäkirjoissa*. Minua myös kiinnosti *mitä teemoja* näistä kuvauksista nousee esiin ja miten naiset ottavat *vastuuta* väkivallanteoistaan.

Tutkimuksen kohteena on kieli ja siinä esiintyvä väkivallan kuvaus. Ihminen on osin sosiaalisen ympäristönsä tulos ja hän omaksuu myös kulttuurisia keinoja minuuden tuottamiseksi ja ymmärtämiseksi. Sosiaalisen konstruktionismien mukaan todellisuus rakentuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja ihminen käyttää hyväksi jo olemassa olevia kulttuurisia resursseja. (Saastamoinen 2006, 175.)

Väkivalta on yhtäältä toimintaa, jonka julkinen valta on väkivallaksi määrittelyt ja toisaalta se on syntynyt myös neuvottelun tuloksena sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Eri kulttuurit näkevät väkivallan jossain määrin eri tavoin. Väkivallan määrittelyt vaihtelevat kulttuurien, paikkojen ja eri aikakausien välillä. Samalla aineistosta on haettu myös teemoja käyttäen apuna sisällönanalyysiä.

4.2 Tutkimusaineisto

Tässä tutkimuksessa minulla on aineistona väkivaltaan syyllistyneiden naisten esitutkintapöytäkirjojen epäillyn kuulustelukertomuksia. Sisäministeriön poliisiosasto myönsi tutkimusluvan keväällä 2017 tähän tutkimukseen. Itä-Uudenmaan poliisilaitos luovutti aineiston lokakuussa 2017. Aineistossa oli 18 väkivallasta epäiltyjen naisten kuulustelukertomuksia, joissa tekoaika oli vuosien 2011–2016 välisenä aikana. Kaikki naiset olivat kantasuomalaisia naisia. Kahta kuulustelukertomusta en käyttänyt, koska sisällössä ei ollut varsinaista sisältöä analyysin merkityksessä, ainoastaan lyhytsanaisia kiistoja kaikkiin tekoihin.

Rikosnimikkeinä tässä tutkimuksessa ovat lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely, tapon yritys ja tappo. Mikään rikoksista ei kohdistunut puolisoon, sukulaisiin tai lapsiin. Lähinnä väkivalta oli kohdistunut tuttaviin tai tuntemattomiin ihmisiin.

Törkeitä pahoinpitelyjä oli yhdeksän ja törkeän pahoinpitelyn yrityksiä yksi. Tapon yrityksiä viisi ja pahoinpitelyjä kolme. Lieviä pahoinpitelyjä ei aineistossa ollut lainkaan. Aineistoissa oli samassa esitutkinnassa käsitelty saman teon yhteydessä tapahtuneina muina rikosnimikkeinä myös kotirauhan rikkomisia kaksi kappaletta ja yksi ryöstö. Yllättävää oli se, että nimikkeet painottuivat niin paljon vakaviin henkeen ja terveen kohdistuviin rikoksiin. Keskusteltuani aineistosta sen hausta vastaavan poliisin edustajan kanssa, hän totesi, että aineiston rajauksen vuoksi oli vaikeuksia saada riittävästi aineistoa kasaan. Olin rajannut ainoistopyyntöäni siten, että lähisuhdeväkivalta, perheväkivalta ja omiin lapsiin kohdistuva väkivalta jäi pois.

Esitutkintapöytäkirjoista tapon yrityksiä oli viisi, joka oli mielestäni melko odottamatonta ja törkeitä pahoinpitelyitä 9, aineistossa oli siis paljon hyvin vakavia väkivaltarikoksia. Toinen huomiota kiinnittänyt seikka oli epäiltyjen ikä, sillä tilastojen mukaan alttius väkivaltaan on suurimmillaan 15–19-vuotiaana. Tutkimusaineistossa naisten ikä oli saatavilla 12 tapauksessa. Naisten kuulustelukertomuksiin merkityt iät olivat 21-vuotias, 23-vuotias, 26-vuotias, 27-vuotias, 28-vuotias, 31-vuotias, 32-vuotias, 34-vuotias, kaksi kappaletta

35-vuotiaita naisia, 52-vuotias ja 56-vuotias. Tässä tutkimuksessa väkivaltaan syyllistyneet naiset olivat selkeästi jo aikuisia naisia. Naisista 5 oli naimisissa, 9 naimattomia, 1 eronnut ja 1 avoliitossa, kahdessa kuulustelukertomuksessa sitä ei mainittu.

Taulukko 1. Ikäjakauma analyysin kohteena olevista naisista

21-25 vuotiaita	2
26-30 vuotiaita	3
31-35 vuotiaita	5
36-40 vuotiaita	0
41-45 vuotiaita	0
45-50 vuotiaita	0
51-55 vuotiaita	1
56-60 vuotiaita	1

4.3 Esitutkimamateriaali

Esitutkimatoimenpiteet on määritelty esitutkintalain 9:1 § ja määrittelee esitutkimapöytäkirjan, jonka osa kuulustelupöytäkirja on. Esitutkimapöytäkirja on myös määritelty sisäministeriön ohjeiden mukaan seuraavasti. ”Esitutkimnan päätyttyä on siitä kertyneestä aineistosta laadittava esitutkinta pöytäkirja, jos se on asian jatkokäsittelyä varten tarpeellista.”

Esitutkimapöytäkirja on asiakirja, joka sisältää kaikki ne asiaan vaikuttavat tiedot, joilla voidaan olettaa olevan vaikutusta asiaan ja joita tarvitaan syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä. (SM:n julkaisu nro 202/ri-2)

Lain mukaan esitutkinta-aineisto on julkista ja sen määrittelee laki viranomaisen julkisuudesta. Julkisuuslaki 1 §:ssä ja 24 §:n 1 momentin 3. kohdassa: Julkisuuslain 24 §:n 1, 3 kohdan perusteella esitutkinta-aineisto on salassa pidettävää siihen saakka, kunnes asia on ollut tuomioistuimessa esillä tai kun syyttäjä on jättänyt syyttämättä tai sitten esitutkintalain 43 §:n

tai 4 §:n mukaisesti esitutkinta on lopetettu. Eli näiden toimenpiteiden jälkeen esitutkinta-aineisto tulee silloin julkiseksi Julkisuuslain 1 §:n pääsäännön mukaisesti. (Finlex.)

4.3.1 Esitutkintapöytäkirja

Esitutkintapöytäkirjan rakenne on melko vakiintunut poliisin suorittamassa tutkinnassa: ensin on kansilehti, jossa ilmenevät epäiltyjen nimet, epäilty rikos sekä tekoaika ja lisäksi asianomistajat. Kansilehden jälkeen pöytäkirjassa on rikosilmoitus, jossa on kuvattu rikos, tekoaika sekä paikka. Rikosilmoituksessa selvitetään asiaan liittyvät muut henkilöt tarpeen mukaan. Rikosilmoituksen jälkeen tulevat epäillyn, asianomistajien ja mahdollisten todistajien kuulustelut. Liitteissä voi olla esim. lääkärinlausunnot ja valokuvat vammoista. Tässä tutkimuksessa otin käyttööni vain epäiltyjen kuulustelukertomukset.

Esitutkintamateriaalia on kuitenkin yhteiskuntatieteiden tutkimusaineistona käytetty melko vähän. Ongelmana voi olla Gudjonssonin (1992) mukaan se, että poliisikuulustelu ei ole täysin pelkästään informaation vaihtoa, vaan lähinnä faktatiedon keruuta, sillä kuulustelussa on tarkoitus saada selville tapahtumien kulku. Kuulusteltavalle tämä voi tuottaa myös juridisia seurauksia, kuten rikoksesta tuomitukseksi tuleminen. Kuulustelija voi suostutella kuultavaa kertomaan oman kertomuksensa siten, että hän tulisi ymmärretyksi. Kertomuksessa tulee usein näkyväksi myös olosuhteet, jossa rikos tapahtui ja muut paikallaolijat ja myös väkivaltaa edeltänyt tilanne Muiden henkilöiden toiminta ja heidän mahdollinen myötävaikuttamisensa tilanteeseen tulevat myös näkyväksi. Poliisi voi myös vedota itse näihin kulttuuriin oikeutusmalleihin ja saada epäillyn kertomaan tilanteesta ja ottamaan näin vastuuta varsinaisesta teosta, esimerkiksi pahoinpitelystä. Kertomalla syyt tekijä voi vaikuttaa syyksiluettavuuteen moraalisisessa merkityksessä. (Gudjonsson, 1992, 13, 23-26.)

4.3.2 Esitutkimateriaali tutkimuksen kohteena

Potterin & Wetherellin (1987) mukaan kuulustelussa voidaan käyttää diskurssianalyttistä lähestymistapaa. 1. Muuntelu 2. Rakenne 3. Funktio.

Analyyseissä voidaan etsiä tilanteita, joissa tietyistä tapahtumista puhutaan ja tapa miten näistä väkivallasta kokonaisuudessaan puhutaan tai miten osallistujat luovat tulkintansa näistä tapahtumista. (Willing 1999, 47.)

Väkivallasta puhumisen tapoja voidaan tarkastella ja myös miten henkilö itse luo oman tulkintansa. Kertomuksista voidaan hakea myös sisällönanalyysillä teemoja ja tyypittelyjä. Bannister (2008) tuo esiin kiinnostavat seikat, miten rikoksen tekijät muokkasivat uudelleen käsitteitä ”uhri” ja miten he muovasivat rikoksia uudestaan kertomuksissaan. Samoin tekijöillä oli myös vaikeuksia nähdä tilanne vastapuolen kannalta ja näkivät väkivallan olevan ainoa mahdollinen reaktio tilanteeseen. (mt 10-12.)

4.4 Diskurssianalyttinen lähestymistapa aineistoon

Diskurssianalyysi ei ole täysin selkeärajainen tutkimusmenetelmä, vaan väljä teoreettinen viitekehys, jonka läpi aineistoa tarkastellaan. Diskurssianalyysi sallii myös erilaisia painopisteitä ja menetelmällisiä sovelluksia. Diskurssianalyysillä on seuraavat teoreettiset taustaoletukset: Oletus 1) kieli rakentaa sosiaalista todellisuutta. Oletus 2) on olemassa useita ja keskenään kilpailevia merkityssysteemejä. Oletus 3) merkityksellinen toiminta on kontekstisidonnaista. Oletus 4) toimijat myös kiinnittyvät merkityssysteemiin. Oletus 5) kielen käytöllä on myös seurauksia tuottava luonne. (Jokinen ym. 1993, 17–18.)

Konstruktivisuuden ajatus liittyy kielen jäsentämiseen sosiaalisesti jaettuina merkityssysteemeinä. (Jokinen ym. 1993, 20.) Näitä merkityksiä myös tarkennetaan ja luodaan koko ajan. Mitä esimerkiksi on kauneus? Eri aikana ja eri kulttuureissa siihen saadaan täysin erilaisia kuvauksia. Länsimaisessa kulttuurissa on jossain määrin samantyyppinen käsitys fyysisestä kauneudesta, mutta se on myös sidottu aikaan. Samoin se, mitä pidämme naisellisuutena tai miehisyytenä on tämän aikakauden tuotos. Väkiältä voidaan

myös nähdä sosiaalisen konstruktion kautta ja kuten muutkin käsitteet, sekin on aikaan ja paikkaan sidottu. Tänä päivänä useissa maissa rikoslaki määrittelee väkivaltarikokset mutta määrittelyt voivat poiketa toisistaan paljon.

Ajatus konstruktiiivisesta merkityssysteemeistä sisältää ajatuksen ei heijastavuudesta eli kieltä ja kielen käyttöä ei oleteta todellisuuden kuvaksi täysin eikä sen ajatella kertovan täysin ulkoisesta todellisuudesta muttei myös sisäisestä psyykkisestä todellisuudesta. Ajatus on, että sosiaalista todellisuutta rakennetaan ja se on rakennettaan. Merkityssysteemit rakentuvat osana sosiaalisia käytäntöjä. Onkin loogista, että tutkijan raportissaan käyttämä kieli ei sekään ole todellisuuden kuvasta yksiselitteisesti vaan on myös konstruktiiivista. Erilaiset merkityssysteemit eivät rakenna sosiaalista todellisuutta itse-riittoisesti vaan määräytyvät aina myös suhteessa toisiinsa, interdiskurssiivisesti tai intertekstuaalisesti. Diskurssit ja repertuaarit voivat olla rinnakkaisia ja jopa keskenään kilpailevia merkityssysteemejä ja niistä saattaa muodostua itsestään selvyytensä pidettyjä totuuksia jotka saattavat vaihtaa vaihtoehtoisia totuuksia. (Jokinen ym. 1993, 28–29.)

Diskurssit voidaan tunnistaa seuraavien piirteiden mukaan: 1. Diskurssin realisoituminen tekstissä. 2. Diskurssin liittyminen objekteihin. Tämä tarkoittaa, että jonkin asian nimeäminen antaa objektille olemassaolon. Diskurssi ottaa kohteeksi aineellisten objektien lisäksi myös merkitykset ja saattaa rakentaa ne uudella tavalla. 3. Diskurssi sisältää toimijat tarkoittaa sitä, että diskurssilla on kyky kutsua meitä tietynlaisiin persoonallisuuden positioihin. Diskurssin käyttäjällä on myös tilannesidonnaisia positioita. Esimerkiksi omassa tutkimuksessani nainen on rikoksesta epäillyn asemassa, mutta voi myös luoda itsestään uhrin ja houkutella kuulustelijaa ymmärtäjäksi. 4. Diskurssi yhtenäisenä merkityssysteeminä joka viittaa siihen, että metaforat, analogiat ja kuvat, joita diskurssi kuvaa todellisuudesta ovat kokonaisuus. Täytyy myös pohtia, miten muuten näistä samoista asioista olisi voinut puhua. 5. Diskurssin viittäminen toisiin diskursseihin. 6. Oman puhetapansa reflektointi ja 7. diskurssin historiallisuuden muistaminen. (Jokinen ym. 1993, 61–63.)

Diskursseja ja repertuaareja tuotetaan, muunnellaan ja uusinnetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Konteksti on osa diskursiivista maailmankuvaa ja se tapahtuu aina tietyssä ajassa, paikassa ja kulttuurissa ja tähän myös pyritään tulkinta suhteuttamaan. Esimerkiksi vasta-argumentit, jotka usein ovat laajalle levinneitä kulttuurillisia konventioita. Näitä vasta-argumentteja pyrin itsekin hakemaan kuulustelukertomuksista ja näin pyrin löytämään tänä aikana ja tässä kulttuurissa soveliaaksi nähtyjä argumentteja naisten väkivallan oikeutuspuheeksi. Vaikkakin nämä kuulustelukertomukset on tuotettu kuulustelutilanteessa ja se jo itsessään tuottaa tietyn reunaehdon puheen ja tekstin tuotannolle. Nämä reunaehdot tulee huomioida jo tutkimuksen lähtökohdissa, tutkimusaineistossa ja kysymyksen asettelussa. (Jokinen, 1993, 30–35.)

4.5 Sisällönanalyysi

Olen tarkastellut vielä mitä teemoja naisten kertomuksista nousee esiin ja miten ne nivoutuvat muuhun tutkimukseen naisten väkivallasta. Ajatuksena oli, että luokittelun avulla voidaan havainnoida kuinka usein kuhunkin luokkaan kuuluvia aiheita ilmenee. Teemoitetun avulla ryhmitellään aineisto erilaisten aihepiirien mukaan. Tyypittelyssä aineistosta haetaan tiivistämällä tyyppisiä eli yleistyksiä. Olennaista on selvittää myös tarkastella sitä, että etsiikö aineistosta samanlaisuutta vai erilaisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Sisällönanalyysistä on myös Roos (1985) kirjoittanut, että tematisointi ja tyypittely ovat käytännöllisiä analyysivälineitä, jos aineisto on laaja niin, se tarvitsee tiivistämistä ja valikointia. Teemoittelulla voi toki olla vaara, että tieto jää liian laajaksi, jolloin tyypittelyllä voidaan helpottaa aineiston hahmottamista.. (Roos 1985, 37,52.)

Aineistoa tiivistetään käsittelemällä sitä pelkistäen eli redusoiden, tai teoreettisesti yleistäen eli abstrahoiden ja vielä ryhmitellen eli klusteroiden.Redusointia käytetään aineiston pelkistämiseksi tutkimusongelmaan kannalta olennaisiin asioihin. Redusoidessa aineistosta karsitaan epäolennainen

materiaali ja usein aineistoa myös tiivistetään. Analyysiyksikoksi voidaan valita yksittäisiä sanoja, ilmaisuja ja kokonaisia lauseita. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 105–112.)

4.5 Tutkimusetiikka

Tässä tutkimuksessa käytetty esitutkimateriaali on saatu Itä-Uudenmaan poliisin tietojärjestelmästä. Vaikka tapauksessa käytetyt asiakirjat on jo käsitelty oikeudessa ja tuomiot ovat saaneet lainvoiman, niin tutkimus vaati tutkimusluvan. Poliisihallitus myönsi tutkimusluvan ja siinä myös määriteltiin, että minun ei tule antaa materiaalia muiden käyttöön tai säilyttää aineistoa niin, että siihen olisi pääsy kolmannella osapuolella. Materiaali tuli hävittää kun sen käyttö ei ole enää tarpeellista. Materiaali oli jo esikäsitelty niin, että henkilötunnukset ja nimet oli poistettu, ennen kuin ne minulle luovutettiin. Myös Jyväskylän yliopiston eettiset periaatteet ohjaavat tutkimusta: ”Hyvä tieteellinen käytäntö koostuu tieteenalakohtaisen tutkimuskäytännön noudattamisesta, tiedollisen aineiston asianmukaisesta hankinnasta, käytöstä, julkaisemisesta ja säilytyksestä sekä tietosuojan noudattamisesta.” (JyU eettiset periaatteet.)

Tutkimuksessani nimesin tekijät uudestaan ja samalla myös häivytyin paikat niin, ettei niistä voi myöskään tekijöiden henkilöllisyyttä selvittää. Tarkoitukseni ei myöskään ole tuoda näitä naisia esiin negatiivisella tavalla. Tarkoitus on vain tutkia, mitä oikeuksia ja puolusteluja naisilla on tässä ajassa ja kulttuurissa käytettävissä puhutessa väkivallasta. Huomioin myös, että tutkimuksen kohteita ei ole yksilöinä tai ryhmänä tarkoitus vahingoittaa. Tutkimusaiheen valintaa ohjasi myös henkilökohtainen kiinnostus ja aiempi tutkimukseni. Mielestäni tutkimusaihetta ei ole vielä niin paljon tutkittu, etteikö myös pro gradun tasoinen tutkimus voisi tuoda hieman lisää tähän tutkimuskenttään. Myös aineisto on melko vähän käytetty missään tutkimuksissa ja myös esitutkimateriaali on osa tuotettua tekstia ja myös sen sisällöt kertovat yhteiskunnasta, ajasta ja paikasta omalla tavallaan.

5. NAISTEN VÄKIVALTA ESITUTKINTAPÖYTÄKIRJOISSA

Esitutkimateriaali on hyvin vähän käytetty aineisto muussa kuin oikeustieteen alan tutkimuksissa. Esitutkimintapöytäkirjat ovat syntyneet vuorovaikutuksessa ihmisten välillä ja niissä käytetään sitä kulttuurista varantoa, mikä on tarjolla siinä ajassa, paikassa ja kulttuurissa missä ne muotoutuvat.

Alustavan analyysin suoritin hakemalla Scott & Lymanin puolustelevia ja oikeuttavia selontekoja sekä myös Buttyn oikeutuspuheiden taustalogiikoita. Näin ollen analyysini oli hyvin teorialähtöistä. Havaittiin naisten kertomuksista nousevan esiin selkeitä teemoja, kuten seksuaalisuus, päihteet, vastuu väkivallasta ja tunteet. Tarkoituksena on tässä tutkielmassa vertailla miesten ja naisten väkivaltaan liittyvien selontekojen eroja.

5.1 Naisten väkivallan oikeutukset ja puolustelut

Seuraavaksi analysoin epäiltyjen naisten kuulustelukertomuksia. Olen myös nostanut esiin suoria lainauksia kuulusteluista, jotta analyysini tulevat läpinäkyviksi.

Tiina

Tiinan epäillään syyllistyneen törkeään pahoinpitelyn yritykseen ja törkeään kotirauhan rikkomiseen. Hän itse aloitti kuulustelukertomuksensa kertomalla taustoistaan näin:

”Minulla on mennyt synnytyksessä asiat vikaan. Joku professoritason lääkäri halusi kääntää minut äitini kohdussa koska olin perätilassa. Vanhempani eivät osanneet vaatia keisarinleikkausta. Minä olin hapenpuutteessa kohdussa ja tullessani ulos, minut hätkästettiin ja vietiin toiseen sairaalaan. Luulen, että tästä johtuen olen hermosairas”

Tässä on kyseessä Scott & Lymanin selontekojen mukaan puolusteleva selonteko ja tyypittelyn mukaan *sad tale*, surullinen elämänkohtalo. Tämä on ensimmäinen asia, jonka nainen kuulustelijalle kertoo. Tällä hän pohjustaa tekoaan, pyrkien saamaan ymmärrystä sille, että hänen toimintansa ei ole hänen omassa kontrollissaan. Hän jatkaa kertomusta itse teosta näin:

”Olin eilen ravintola xx ja join siellä kaljaa ja salmiakkikossua. Olin surullinen ja itkin siellä. Koen, että minua on kiusattu. En oikein tiedä kuka minua on kiusannut. Menin eilen kotiin ravintolasta aika aikaisin. Minulla oli ruokakassi mukana. Kotona join puolikkaan oluen ja istuskelin siinä. Sain jostain oudon ajatuksen, päähän ja otin veitsen ja menin rappukäytävään. Sain ajatuksen, että minua on käytetty hyväksi. Ajattelin, että minulta on viety munasolu joskus. Otin keittiön laatikosta vihannesveitsen. Menin veitsen kanssa porraskäytävään, koska olin saanut ajatuksen, että yläkerran naapuri on vienyt minun lapsen. Minulla ei kylläkään ole lapsia. Ainakaan tietoisesti.

Epäillyn vastaus: niksahdin siinä vaiheessa. Mä kuvittelin, että se on xx sukua.”

Tässä kohdin *Tiina* käyttää Scott & Lymanin selontekoa, joka vetoaa biologisiin syihin eli ”päässä niksahti”. Päässä niksahti on kulttuurissamme yleisesti käytetty ilmaisu teolle, jolle tekijä itse ei löydä järkevää selitystä. Tälle ilmaisulle myös löytyy Buttнын mukainen folklogic. *Tiina* itsekin pystyy näkemään teon motiivin epärealistisuuden ja myös tuo sen ilmi.

Poliisin kysymys: xx on saanut vatsaan nirhauman veitsestä. Miten kommentoit tätä?

Epäillyn vastaus: ei ainakaan mun tekele. Saattaa tehdä sitä itsenkin.”

Tässä kohtaa *Tiina* Scott & Lymanin teorian mukaan kieltää vahingon ja muovaa sen uudestaan Buttнын teorian mukaisesti niin, että on mahdollista,

että uhri onkin tämän tehnyt itselleen. Jotenkin myös tulee mieleen, että sanonnassa ”saattaa tehdä sitä itsekin” tekijä muovaa kuvan uhrista, joka voisi olla taipuvainen itsensä viiltelyyn. Se, miksi tämä tuli tässä kohden tekijän mielen voi esittää arvailun, että onko hänellä itsellä taipumusta ko. toimintaan ja hän projisoi tämän uhriin.

” Kiistan syyllistyneeni asiassa mihinkään rikokseen. Minulle ei ole määrätty edunvalvojaa. Minulla on kaksisuuntainen mielialahäiriö. Olen suunnilleen tällainen. Syön minulle määrättyjä lääkkeitä.”

Tiinan tarina on surullinen ja tukee myös sitä tilastollista faktaa, että rikoksista epäillyillä on paljon mielenterveysongelmia ja että tekijä on teon tehdesään päihtynyt. Tiina myös kertoo olleensa surullinen jo aiemmin ja saaneensa ajatuksen, että hänen lapsensa on varastettu. Tässä naapuriin kohdistuva väkivalta voidaan nähdä myös scapegoat eli syntipukki-ilmiönä. Nainen oli pohtinut kokemaansa vääryyttä ja sai ajatuksen kohdistaa väkivaltaa naapuriinsa. Ilmaus: ”olen suunnilleen tällainen” kertoo, että hän itsekin tietää omat heikkoutensa ja vaikuttaa, että hän myös kokee kuulustelijan saaneen hänestä totuudenmukaisen kuvan. Selkeästi kuitenkin esiin piirtyy kuva naisesta, jolla on monellakin tavalla vaikea elämänhistoria ja osattomuus. Lapsen varastaminen voi kummuta alitajuisesta toiveesta olla kuitenkin äiti, vaikka hän on vaan ”tällainen”. Pahoinpitelynsä uhria hän ei kuitenkaan kuvaa millään tavalla. Hän ei myöskään pyri häivyttämään syyllisyyttään varsinaisesti, mutta hakee teolleen ymmärrystä omista lähtökohdistaan käsin. Tässä kohdin voisi väljästi tulkita teeman myös seksuaalisuuteen liittyvänä, koska motiivi liittyy ajatukseen lapsen tai munasolun anastamisesta. Naiseuden koskemattomuuteen teemallisesti teko kuitenkin liittyy.

Saara

Toisessa kertomuksessa epäiltynä on 28-vuotias nainen kutsumme häntä tässä yhteydessä Saaraksi. Häntä epäillään tapon yrityksestä.

Saara kertoo tapahtumien taustoista näin:

”Olin kotonani kun Pertti soitti minulle ja kertoi, että hänelle on tullut uhkailusoittoja missä uhataan meitä ja Kalevia. Menin tämän jälkeen Juhanin luokse ja hän kertoi, että tämä johtuu siitä kun on ottanut sellaisen naisen, ettei sitä voi antaa olla. Minä tunnen tämän naisen, hänen nimensä on Tarja ja hän on minun siskon entisen miehen nykyinen akka.”

Tässä on kyse selkeästi Scott & Lymanin selontekoteorian appeal to loyalties eli velvollisuudesta tehty teko ja samanaikaisesti oikeuttava selonteko. Teon velvotteena on tämän alakulttuurin käsitys soveliaasta kumppanista ja myös alakulttuurin velvollisuudesta myös rangaista niitä henkilöitä, jotka ovat tätä normia rikkoneet. Normi myös avataan kuulustelelijalle. Saara jatkaa kertomustaan:

”Autoon tuli vielä veljeni Kaapo eli meitä oli minun lisäksi äitini, siskoni sekä veljeni. Minä kuljetin autoa ja äitini istui vieressä.

Tässä on mielenkiintoinen piirre, sillä kostoretki on naisten suunnittelema ja naisten toteuttama. Tytär ja äiti ovat etupenkillä, mikä korostaa heidän asemaansa tässä suunnitelmassa, jota suunniteltiin koko perheen voimin. Selkeästi kaikilla toimijoilla oli sama tulkintakehys tilanteesta ja sen vaatimista toimista. Kuten asian (Buttny (1993) asian ilmaisee; jokaisella kulttuurilla on olemassa tietty moraalikoodisto, jonka mukaan pääosin tulee toimia. Edellä Saara avasi tämän alakulttuurin moraalikoodiston kuulustelijalle, joka kuitenkin kyseenalaisti sen.

Poliisin kysymys: ”Teitä oli autossa sinun ja Kaapo lisäksi myös Einari joka oli 17-vuotias, äitisi, sekä paikalla ollut Pertti. Eikö he olisi voineet lopettaa tuota tappelua ilman että sinun pitää tulla esittämään asetta paikalle.”

Tässä piirtyy kuva selkeästi suunnitellusta toiminnasta, joka on seurausta siitä, että joku on loukannut yhteisön normeja. Mielenkiintoista on se, että tytär ja äiti eli perheen vahvat naiset ovat merkittävässä asemassa tässä kostoretkessä. Miehet eivät ole missään

merkittävässä roolissa tilanteessa. Tapahtumalla saattaa olla lisäksi kasvatuksellinen ulottuvuus, mihin yhteisön nuoret jäsenet on otettu mukaan syyn ja seurauksen näkemiseksi.

Tilannetta selvittämään ja toimimaan on otettu mukaan myös nuoria. Tapahtumalla saattaa olla lisäksi kasvatuksellinen ulottuvuus, mihin yhteisön nuoret jäsenet on otettu mukaan syyn ja seurauksen näkemiseksi.

Saara kertoo ampumatilanteesta seuraavasti:

”Pyysin heitä lopettamaan tappelemisen ja otin Tarjaa hameesta kiinni ja yritin saada häntä pois siitä tappelusta. Siinä vaiheessa ase sitten jostain syystä laukesi. Sähköahdin pamausta ja menin paniikkiin. Nousin ylös ja ihmettelin, mitä tapahtui. Menin paniikkiin ja otin Kaaposta kiinni ja pyysin häntä ottamaan aseensa pois. Yritimme saada Tarjaa auttoon että voimme hakea hänelle apua, mutta hänen jalkansa eivät kantaneet.

Kuitenkin varsinaisen ampumatilanteen selittämistä perustellaan Scott & Lymanin määritelmän mukaan vahinkona. Vaikka alkutilanne on selitetty loogisesti ja kertomuksessa tulee selkeästi esiin suunnittelu, jota ei pyritä peittämään ja teon motiivikin selvitetään. Buttyn (1993) mukaan tilanteessa myös kuulustelija kutsutaan ymmärtämään kulttuuriset velvoitteet, jotka menevät yli henkilökohtaisten valintojen ja myös rikoslain yli. Varsinaisesta ampumisesta Saara etäännyttää itsensä kuvaamalla, että ase jostain syytä laukesi. Tämä passiiviin muotoiltu selonteko muokkaa tapauksesta vailla tarkoitusta olevan tapahtuman, jossa oma aikomus ei ollut tarkoituksellinen ampuminen. Selonteolla, jossa kuvataan uhrin auttamista, samalla lievennetään lopputulosta. Tässä Scott & Lymanin mukaan myös kielletään uhri, koska hänen tulisi tietää kulttuuriset säännöt mutta on valinnut säännön rikkomisen tietoisesti.

Lisäksi tässä on teemana seksuaalisuus. Tilanne on lähtenyt liikkeelle kuitenkin kulttuuriin sopimattomasta suhteesta, joka on ollut osapuolten tiedossa. Tilanne kuitenkin laajennetaan koskemaan myös muuta sukua. Implisiittisesti kuvauksessa tulee ilmi, että myös suku on vastuussa jäseniensä moraalikoodistosta ja sen noudattamisesta. Rangais-
tusretkelle otetaan myös mukaan suvun nuorempia, jotta tilanne ja sen opetus välittyisi myös heille.

Satu

Edellä olevan Saaran kuvaaman rikostapauksen yhteydessä kuultiin myös toista naista, ”Satua” joka kertoo tapahtumista seuraavasti:

”Olin kotona xx (paikkakunta), kun minulle tuli johonkin aikaan illalla puhelu tuntemattomasta numerosta. Miespuolinen henkilö kertoi minulle, että veljeni Pertti on lähtenyt Tarjan kanssa, mikä siis tarkoittaa meidän kulttuurissamme, että he ovat alkaneet seurustella. Heidän suhteensa on ollut kielletty, koska Tarjan entinen mies on ollut minun siskoni kanssa. Mies uhkasi, että heti kun hän näkisi, tätä ammuttaisiin, koska Pertti on nyt tehnyt niin pahan jutun. Sitten hän sanoi myös monikossa, että hän ampuu meidät, kun näkee, koska petos oli hänen mukaansa niin suuri. Pelästyin, että nyt tehdään jotain, joten hain xx ja sanoin hänelle, että meidän on haettava Pertti, ettei hänelle tapahdu mitään. ”

Satu käyttää edellisessä sitaatissaan samantyyppistä selontekoa kuin Saara edellä. Myös Saara vetoaa velvollisuuteen. Tämä myös avataan tarkasti kuvaamalla sukulaissuhteet ja näin muodostetaan kuva tilanteesta, joka on sellainen, ettei sen voi antaa jatkua sellaiseen. Tästä syystä tilanteeseen oli velvollisuus puuttua. Tilanteessa koetaan myös, että se koskettaa muutakin sukua.

”Löysimme Pertin ja Tarjan jossain vaiheessa XX hotellin läheltä. En tiedä tarkemmin kadun nimeä. Nousimme autosta ja huusin Pertille, miksi hänen piti ottaa Tarja vaikka tiesi sen olevan kulttuurimme mukaan kiellettyä. Meille tuli Tarjan kanssa käsirysy ja olimme toistemme tukassa kiinni maassa. ”

Kertomus on edelleen looginen toisen paikalla olleen naisen kertomuksen kanssa. Myös teon motiivi selvitettiin kuulustelijalle taas kerran. Selonteko, että näin ei voi tehdä heidän kulttuurinsa mukaan antaa teolle selityk-

sen. Tämä on Scott & Lymanin teorian mukaan appeal to loyalties eli velvollisuudesta tehty teko ja tässä on myös kyseessä oikeuttava selonteko. Oikeutus kumpuaa alakulttuurin säännöistä, kenet on sopiva ottaa puolisoksi. Nähtävästi teon motiivi eli kulttuuriset säännöt ovat niin tärkeitä, että ne kerrotaan myös kuulustelussa, vaikka samalla tarjoavat motiivin teolle. Teko nähdään myös jotenkin fatalistisena; eli heillä ei ole muuta mahdollisuutta kuin toimia, koska teko oli niin moitittava. Tässä myös on huomionarvoista, että nimenomaan suvun naiset ovat ratkaisevassa roolissa rangaistuksen antajana niin ikään naiselle, joka oli heidän sääntöjään rikkonut.

Sari

Epäiltynä on 35-vuotias nainen, jota kutsumme tässä yhteydessä Sariksi. Häntä oli kuultu toisen naisen pahoinpitelystä. Hän valottaa tapausta seuraavasti:

” Elina oli läheisellä bussipysäkillä. Hän huuteli minulle, kysyttäessä mitä, hän huusi vastaan että haukkui minua usealla eri tavalla. Meillä on ollut riitaa keskenämme aikaisemminkin ja aina kun hän on humalassa, hän käyttäytyy asiattomasti. Tälläkin kertaa hän oli hyvin päihtynyt. Moni ihminen pyysi häntä lopettamaan huutamisen ja minun haukkumisen mm. hänen seurassaan oleva Satu. Meidän bussipysäkille ja pyysin Elinaa lopettamaan haukkumisen. En muista sanatarkasti mitä hän sanoi minulle, jotain todella loukkaavaa ja loukkaannuin siitä hänelle. Elina kävi minun päälleni ja otti rinnoistani kiinni. Hän suorastaan roikkui niissä ja se sattui. Puolustin itseäni ja yritin irrottaa Elinaa itsestäni.”

Sari taustoittaa tilannetta sillä, että nainen on jo aiemmin käyttäytynyt häntä kohtaan epäasiallisesti. Sari koettaa lieventää tekoaantekoaan ja samalla pyrkii poistamaan myös osan tekonsa moitittavuutta pohjustamalla tilannetta aiempien tapaamisten kuvauksella. Sari kertoo tilanteen alkaneen suusanallisista loukkauksista. Hän käyttää Scott & Lymanin puolustelemaa selontekoa pohjustamalla tilanteen toisen naisen epäasiallisella käyttäytymisellä,

johon muutkin ulkopuoliset henkilöt olivat kiinnittäneet huomiota. Teemallisesti tässä ei niinkään tule esiin seksuaalisuus, sillä rintoihin kohdistuva pahoinpitely on poikkeuksellista ja jollain tapaa se voi symbolisoida naiseuden loukkaamista konkreettisella ja hyvin bruttaalillakin tavalla.

Sari jatkaa kertomustaan:

”Otin Elinaa rinnuksista kiinni hänen vaatteistaan- laitoin oman jalkani hänen jalkojensa taakse ja laskin hänet maahan. Kiistan, että olisin heittänyt hänet maahan. Tai niin kuin hän väittää, että olisi juossut hänen luokseen ja potkaissut häneltä jalat.”

Tässä Sari taas muokkaa tilannetta siihen suuntaan, että kyseessä olisi ollut itsepuolustus ja vielä pehmeällä tavalla. Scott & Lymanin mukaan tässä voisi olla myös kyseessä selonteko, jossa tilanne oli tulkittu väärin. Sarin ilmaisu: ”laskin hänet maahan” muokkaa tilannetta siihen, että ettei hän pidä naista kovin pahana vastustajana ja hänen taltuttamiseen riittää vain pieni fyysinen puolustus, jolla ei ole vahingoittamistarkoitusta.

”Minulle on nyt kuulustelussa kerrottu että Elinan jalka oli mennyt rikki ja jalka leikattiin sairaalassa. Olen täysin varma, että kun laskin hänet maahan, hänen jalkansa ei ole voinut mennä rikki siinä, tai sitten jalassa on ollut aikaisemmin joku vamma. Jos olisin kaatanut hänet maahan, hän olisi loukannut myös päänsä.”

Sari kääntää sanavalinnoillaan tilanteen toiseksi. Buttнын teorian mukaan hän konstruoi tilanteen toiseksi kertomalla, että hän laskee vastapuolensa maahan. Termi ”laskea maahan” kuvaa hyvin kontrolloitua ja pehmeää toimenpidettä. Sari vielä alleviivaa, että mikäli hän olisi toiminut kuten hänelle on kerrottu, olisi naiselle tullut enemmän vammoja. Hän vielä perustelee, että tilanteessa ei olisi voinut tulla mainittuja vammoja. Hän myös vihjaa, että jalassa on ollut aiemmin joku vamma. Tällä hän kieltää uhrin Scott & Lymanin mukaan.

Johanna

Johannaa kuulustellaan epäiltynä törkeästä pahoinpitelystä. Hän on puukottanut miestä, joka oli hänen puolittutunsa ja kertoo asiasta seuraavaa:

”En muista tarkalleen viime yön tapahtumia. Muistan sen verran, että päälleni hyökkäsi joku mies. Mies tuli alasti minua kohti ja kun en lämmennyt hänelle niin hyökkäsi mies minun kimppuuni. Minä puolustauduin tilanteessa. Ensin yritin pinkoa pois tilanteesta mutta mies piti minusta kiinni ja avasi vetoketjuni. Yritin pinkoa pois tilanteesta ja jotenkin tilanne päättyi.”

Johanna kertoo tapahtumien etenemisestä niin, että mies tuli alasti häntä kohden ja samalla *Johanna* antaa ymmärtää, että miehen teko oli seksuaalisäävytteinen. *Johanna* käyttää Scott & Lymanin oikeuttavaa selontekoa, samalla epäsuorasti vihjaten, että hänellä oli oikeus puolustautua. *Johanna* myös kuvaa miehen käyttäytymisen siten, että se on mahdollista tulkita myös seksuaalisen väkivallan yritykseksi, vaikkei *Johanna* täysin suoraan sitä sano. Tällä diskurssilla hän kääntää tilanteen sellaiseksi, että hän on uhri eikä niinkään tekijä. Sanoilla ”pinkoa pois” hän edelleen konstruoi itsestään uhria, joka joutuu tilanteeseen, josta hänellä ei ole ulospääsyä. Hän kertoo, että ”jotenkin tilanne päättyi”. Tämä diskurssi ja passiivin käyttö etäännyttää häntä omasta teostaan. Tämän tilanteen käsittelyyn hän ei halua osallistua lainkaan. Teemana myös tässä on vahvasti seksuaalisuus ja seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkaaminen.

Johannalta kysytään suoraan onko hän puukottanut ketään ja hän vastaa:

”En muista tälläistä. Kiistan ketään puukottaneeni. Tämä on ihan valheellista tarinaa. Jos olenkin jotain puukolla lyönyt, niin se on ollut itsepuolustusta”.

Johanna kiistää teon ja syyllisyytensä siihen edellä olevassa sitaatissa. Samalla hän kuitenkin viittaa tilanteeseen, jossa tulisi todetuksi tekoon syylliseksi. Tuolloin hän vetoaisi siihen, että teko oli itsepuolustusta. Näin hän

Buttnyn (1993) mukaan luo tilanteesta toisen muuttamalla sen itsepuolustuksesi. Hän myös etäännyttää itsensä miehestä sanomalla ” ketään puukotaneeni”. Lisäksi ”jos olenkin jotain” etäännyttää häntä samalla sekä itse tilanteesta että myös uhrista. Sana *jotain* tekee hänen uhristaan hyvin epämääräisen, hän ei käytä edes sanaa ketään vaan jotain. Eksplisiittisesti hän pyys kannassaan, että tilanne oli itsepuolustusta.

Mari

Seuraavassa esitutkintapöytäkirjassa oli nimikkeinä pahoinpitely ja kotirauhan rikkominen. Pariskunnan ja heidän tuttavansa välille oli tullut riitaa. Epäilty, kutsumme häntä tässä yhteydessä *Mariksi*, oli kertonut, että pariskunnan mies oli ehdottanut hänelle, että he kiristäisivät tämän vuokraisäntää tekaistuilla rikoksilla ja kiristäisivät rahaa.

Mari myös kertoi, että mies oli myös lähettänyt hänelle kaksimieleisiä tekstiviestejä.

Tilanne oli kehittynyt väkivallaksi, kun *Maria* oli pyydetty pariskunnan luokse selvittämään asiaa. Tilanteessa *Marin* kertoman mukaan mies oli käynyt häneen rapussa käsiksi ja lyönyt häntä useaan kertaan ja huoritellut. *Mari* kuvasi miestä todella isokokoiseksi ja totesi, että hänellä ei ollut mitään mahdollisuutta pärjätä tälle. Poliiseille tilanne oli kuvattu niin, että mies oli istunut *Marin* päällä rauhoitellakseen häntä.

Kuulustelussa *Mari* kertoo asiasta seuraavasti:

”En potkinut tai lyönyt häntä. Yritin rimpuilla hänen altaan pois, mutta en satuttanut häntä millään lailla. Mies on voinut tehdä itse itselleen joitakin pahoinpitelyn jälkiä.”

Mielenkiintoista on, että *Mari* kääntää tilanteen sellaiseksi, että mies itse olisi tehnyt vammat. Aiemmassa opinnäytetyössäni tutkin miesten tapoja puhua väkivallasta ja miehet eivät koskaan käyttäneet sellaista selontekoa, jossa uhri olisi tehnyt vammat itse. Miehet lähes poikkeuksetta kuvasivat vastapuolen kokoa tai muita ominaisuuksia. (Elgland, 2008). Tässä myös

Mari vetoaa siihen, että häntä pahoinpidellyt mies oli isokokoinen. Miesten selonteoissa vastaavanlainen kuvaus tuotiin lähes poikkeuksetta esiin. Scott & Lymanin teorian mukaanmuut olivat tulkinneet tilanteen väärin ja *Mari* kuvaa omaa tekoaan vain rimpuiluna ja pakoyrityksenä. *Mari* pohjustaa tilannetta kertomalla muita asian suoraan liittymättömiä seikkoja kuten sitä, miten mies on koettanut houkutella häntä kiristämään rahaa ja tämän lähettämistä kaksimielisistä viesteistä. Näin hän tuo esiin miehen luonnetta ja myös tähdentää, että mies on muutenkin taipuvainen rikolliseen toimintaan. Näin hän saa oman toimintansa näyttämään puolustettava toimintana. Teemana tässä sivutaan seksuaalisuutta. Pohjustuksena käytetään selontekoa, että mies olisi lähettänyt myös kaksimieleisiä tekstiviestejä *Marille*, vaikka oli parisuhteessa.

Poliisi tiedusteli myös *Marilta* väitettä, että tämä olisi tarttunut miestä sukupuolielimistä. *Mari* vastasi:

”Voi olla, että rimpuillessani olen osunut hänen sukupuolielimiin, mutta tarkoituksella en ole häntä ottanut millään lailla mistään kiinni.”

Tässä on kyseessä Scott & Lymanin mukaan puolustelevalle selonteko siitä, että tämä tilanne oli vahinko. *Mari* myös systemaattisesti kiistää kaikki hänelle syyksiluettavat rikokset. Kuulustelussa hän kertoo olevansa jo neljättä vuotta korvaushoidossa. *Mari* myös kertoo vaativansa korvauksia saamistaan vammoista. Korvauspyyntö ja rangaistusvaatimus vielä alleviivaavat, että *Mari* näkee itsensä uhrina, ei tekijänä. *Mari* konstruoi tilanteen uudelleen käyttämällä myös hyväksi sitä seikkaa, että mies oli ollut isokokoinen.

Ursula

Ursulaa epäillään törkeästä pahoinpitelystä ja kuulustelun pohjalta hän oli puukottanut tuntemaansa miestä useita kertoja. *Ursula* kertoo, ettei juuri muista tapahtumia, koska oli käyttänyt tuona päivänä subutexia, benzodiatsepiinia ja alkoholia. *Ursula* ei kiistä sinänsä tekoaan. Mielenkiintoinen

piirre on esitutkintapöytäkirjaan merkitty asianomistajan kertomus, että mikäli *Markku* avaa oven, aikoo hän tappaa tämän. Lausuma tulee esiin poliisin esittämässä kysymyksessä.

Poliisin kysymys: ”*Asianomistajan mukaan olet tilanteen yhteydessä sanonut oven avanneelle, että tämä kuolee jos Mika päästää sisälle. Oliko aiaksesi tappaa Markku?*”

Ursula itse toteaa tähän:

” Ei todellakaan. En muista sanoneeni tuollasta. Jos tästä asiasta xx:ää kuullaan niin haluan, että saan lääkärinlausunnon, jossa arvioidaan hänen puheittensa luotettavuutta huomioiden kuinka monta sataa lääkettä se syö.”

Todistajan lääkityksellä ei todennäköisesti tule olemaan niin suurta merkitystä kokonaistilanteeseen, joka on myös tallentunut valvontakameraan. Kuitenkin *Ursula* kieltää todistajan uskottavuuden vain tappouhkauksen osalta. *Ursula* kuitenkin myöntää puukottaneensa miestä pään alueelle aiheuttaen vammoja.

Pirjo

Pirjoa epäillään törkeästä pahoinpitelystä, ryöstöstä, laittomasta uhkauksesta ja vahingonteosta. Hänen aviomiehensä ja toisen miehen välillä oli ollut riitaa mm. omaisuuden anastamisesta. Tilanteeseen liittyi myös amfetamiinin käyttöä. Tappelu oli ensin ollut porukan miesten kesken. Toisella miehistä oli ollut myös pesäpallomaila aseenaan. Häneltä kysyttiin, että osallistuiko hän tappeluun ja tämän hän kiistää jyrkästi. Kuulustelussa tuli selville, että tappelun piti olla vain kahden miehen välinen. Hän kertoo toisen naisen osallistumisesta tappeluun seuraavasti:

” Mervi (Tepon tyttöystävä) oli siinä päällä kun miehet painivat keskenään. Mervi raapi ja lätki, mutta en nähnyt että hän olisi

miestä lyönyt kunnolla nyrkillä. Näin siihen aika huonosti kun Teppo oli niin pienikokoinen.”

Mervin osallisuutta tappeluun hän kuvasi käyttämällä sanoja raapiminen ja lätkiminen. Näillä sanoilla on tilannetta muokkaava vaikutus siihen, että naisen tekemä pahoinpitely ei ole niin vakavaa. Buttyn (1993) mukaan konstruoi tilanteen uudelleen käyttäen hyväkseen kulttuurisia näkemyksiä naisten tekemästä väkivallasta. Myös Honkatukia (2017) tutkimuksessaan huomioi, että naisten tekemää väkivaltaa vähäteltiin ja sitä nimenomaan pidettiin lapsimisenä. *Pirjo* myös käyttää tätä ilmaisua tässä yhteydessä.

Poliisi myös kysyi *Pirjon* osuudesta tappeluun: Osallistuitko sinä tappeluun lyömällä tai potkimalla?

Pirjo: ”En osallistunut tappeluun millään muulla tavalla kuin se, että otin Tepolta sen pesimailan pois kädestä. Vein sen mailan autoon takaisin, ettei ne huutoisi sillä enempää.”

Pirjo vielä lisää: *”haluan painottaa, että en halua edes sekaantua mihinkään rikoksiin, koska olen yhdyskuntapalvelussa, enkä halua, että se menee pilalle.”*

Pirjo kiistää kaikki itseensä kodistuvat rikossyytteet mutta kertoo muiden tekemästä väkivallasta.

Tanja

Tanjan epäiltiin syyllistyneen ravintolassa törkeään pahoinpitelyyn. Hän oli ollut ystäviensä kanssa laulamassa karaokea ja vieras nainen, kutsumme häntä tässä yhteydessä *Mintuksi*, oli tullut hänen kertomansa mukaan soittamaan suutaan heille. *Tanja* itse kertoo asiasta näin.

”Ystäväni mukaan Minttu oli vielä tullut toisen kerran soittamaan suutaan seurueellemme. Olin tarttunut Monttua hiuksista ja vienyt hänet ulos ravintolan terassille ja piessyt hänet. Olin niin raivona, että ystäväni ei uskaltanut tulla väliin.”

Tanja kertoo, että hänellä ei ole mitään muistikuvaa tilanteesta. Paikalla oli käynyt ensihoito ja poliisi. Kuulustelussa hän kuitenkin myöntää teon, vaikkei edes itse muista tapahtumia. *Tanja* ei koeta puolustella tai oikeuttaa tekoaan millään tavalla. *Tanja* on lievästi puolustellut tekoaan Scott & Lymanin mukaan kertomalla *Mintun* käytöksestä seurueelleen. Kuitenkaan hän ei tätä seikkaa korosta kovinkaan paljoa. Tämä saattaa johtua siitä, että hänen reaktionsa oli kulttuuristen oikeudenmukaisuussäännösten mukaan niin ylimitoitettu, ettei sitä ollut mahdollista tässä tapauksessa käyttää.

Tanja on vielä soittanut asiasta hätäkeskukseen tilanteen jälkeen. Seuraavana päivänä hän kertoi käyneensä ravintolassa tiedustelemassa *Mintun* yhteystietoja, jotta olisi voinut kysyä hänen vointiaan. Tässä on selkeästi havaittavissa huolta ja myös katumusta. Tässä tilanteessa hän ei joko halua tai pysty käyttämään sellaista diskurssia, että teko olisi puolustettavissa. *Mintun* ”suun soitto” suhteutettuna hänen raivokkaaseen pahoinpitelyynsä eivät ole verrannollisia toisiinsa, joten siksi selontekoa ei pyritä käyttämään.

Katariina

Katariinaa epäillään tapon yrityksestä. Hän oli toiminut houkutuslintuna, että pahoinpitelijät olivat päässeet asuntoon. Mies, tässä kutsumme häntä Maxiksi, oli *Katariinan* kertomuksen mukaan hänen ”panokaverinsa”. Motiivia teolle ei hänen kuulustelukertomuksessaan löytynyt. Ennen pahoinpitelyä *Katariina* oli ollut ystävänsä Jennin luona, jossa oli nautittu päihteitä. *Katariina* kertoi olleensa vahvasti päihtynyt lakasta⁴ ja muusta. Ensimmäisellä kuulustelukerralla hän ei suostunut kertomaan tilanteesta mitään, mutta yö poliisin pidätystiloissa tuotti oheisen kertomuksen. Hän oli kolmen miehen kanssa mennyt yhdessä Maxin oven taakse; miehillä oli ollut pesäpallomailat mukanaan. *Katariina* kertoo kuulustelussa:

⁴ Gamma (gammahydroksivoihappo, GBH) on kemiallinen yhdiste, jota esiintyy myös luontaisesti ihmisen aivoissa. Se on gamma-aminovoihapon (GABA) esiaste ja aineenvaihduntatuote. [1] Päihdetarkoitukseen gammaa valmistetaan lakasta. [4] Lakka (gamma-butyrolaktoni, GBL) puolestaan on gamman esiaste, joka muuttuu ihmisen elimistössä gammaksi. [2] Myös lakkaa käytetään päihteenä. (Päihdelinkki)

”Kun pimputin Maxin ovikelloa niin hän avasi oven kun näki että se olen minä. Max ei kuitenkaan ehtinyt tehdä mitään, kun jo minun takaani häntä osoitettiin aseella. En osaa sanoa kenellä ase oli. Voi olla, että tilanne meni heti niin, että Max oli kusessa. Sitten ne kolme kaveriani rynnivät väkisin sisään asuntoon ja hakkasivat Maxia pesäpallomailoilla päähän ja vartaloon. Sitä iskuja siis sateli niin paljoo, ettei mitään rajaa. Se oli silmitöntä väkivaltaa. Tässä vaiheessa tajusin, että nyt tämä lähti ihan lapasesta, enkä olisi voinut kuvitella, että kaverini hakkaisivat Maxia niin paljoo.”

Katariina antaa tässä tilanteessa Scott & Lymanin puolustettavan selonteon uhrille, Hän toteaa, ettei uhri ollut ehtinyt tehdä mitään ja kuvaa, että tilanne ”meni heti niin että oli kusessa”. Hän myös kuvaa pahoinpitelyn silmittömänä väkivaltana ja näin muokkaan tilanteesta edelleen sellaista, että uhri oli erittäin paljon alakynnessä. Hän myös häivyttää omaa osuuttaan ”houkutuslintuna” käyttämällä sanontaa ”enkä olisi voinut kuvitella, että kaverini hakkaisivat niin paljon”. Näin hän konstruoi oman roolinsa vähäisemmäksi ja puolustelee sitä myös Scott & Lymanin mukaan muokkaamalla tarinaansa siten, että hänen tarkoituksensa ei ollut sama kuin lopputulos. *Katariinan* selonteossaan on myös havaittavissa jonkin asteista vastuunottoa, joka tulee esiin siinä, miten hän kuvaa miesten silmitöntä pahoinpitelyä. Näin hän myös oikeuttaa uhrin teot.

Tilanteessa on myös puukotettu yhtä pahoinpitelijää selkään.

”Koska mä ajattelin, että muhun kohdistuisi väkivaltaa, jos en menisi sinne.”

Katariina käyttää Scott & Lymanin puolustelemaan selontekoa häivyttääkseen oman tekonsa tahallisuutta. Samalla hän kuvaa sitä, että oli oman turvallisuutensa vuoksi joutunut tuohon tilanteeseen. Katariina myös toteaa, ettei hänellä itsellään ollut minkäänlaista motiivia aiheuttaa vahinkoa miehelle.

Katariinalta on kuulustelussa myös kysytty hänen mielipidettään Maxin veitsen käytön puolustettavuudesta. *Katariina* vastaa kysymykseen näin.

”En ole edes nähnyt, että Max olisi lyönyt ketään. Mielestäni veitsen käyttö on kuitenkin oikeutettua. Kyllä itseään pitää voida puolustaa tilanteessa, jossa kolme ihmistä käy sun päälle.”

Tässä näkyy Buttyn mukaan myös väkivallan oikeuttaminen sillä, että vastapuolella oli niin suuri ylivoima. Väkivaltatilanne, jossa kolme pahoinpitelyyhtä, antoi *Katriinan* näkemyksen mukaan oikeuden myös veitsen käyttöön. Näin tekoa lievennetään. Scott & Lymanin *Condemnation of the condemners* selonteko sopii myös tähän tilanteeseen: vaikka tekijä on puukottanut hyökkääjiä siirretään huomio siihen, että he ovat ensin aseellisesti raastasti pahoinpidelleet puukottajaa. *Katariina* myös kiisti syyllistyneenä avunantoon tai mihinkään rikokseen tässä asiassa. Hän ei myöskään kokenut olevansa rikoksen uhri.

Mervi

Merviä epäillään törkeästä pahoinpitelystä. Hän kertoi, että ravintolassa hänen oluensa oli anastettu ja oluen anastanut mies oli muutenkin aiheuttanut häiriötä ravintolassa, joten vahtimestari oli hänen poistanut ravintolassa. Ulkona oli kuitenkin syntynyt tappelu, missä myös tämä mies oli ollut osallisena. *Merviä* kuultiin asiassa siksi, että todistaja oli nähnyt hänen potkaisevan maassa makaavaa miestä päähän. Nainen itse kiisti tappauksen:

”Jos joku väittää, että olen pahoinpidellyt miestä jotenkin niin ainoa olen tehnyt on se, että olen jalalla koettanut häntä, että onko hän hereillä.

Sitten olen myös ravistanut häntä.”

Tilanteessa on ollut useita henkilöitä pahoinpitelemässä tätä miestä ja heistä *Mervi* on kertonut avoimemmin. Yhden pahoinpitelijän hän nimeää

mustaksi mieheksi ja toisen isokokoiseksi myös maahanmuuttajan näköiseksi mieheksi. Muiden tilanteessa olevien kansalaisuutta tai kokoa hän ei kuvaile.

Mervi käyttää Scott & Lymanin puolustelemaa selontekoa konstruoidakseen tilanteen toisin, Hän kertoo, että on koettanut herättää miestä jalalla ja myös koettanut häntä ravistella hereille.

Uudestaan kuulusteltuna hän kuitenkin kertoo tilanteesta toisin:

”Kaikki miehistä tekivät jotain uhrille: tällä tarkoitan, että kaikki ovat potkineet tai lyöneet uhria. Minä menin siihen viimeisenä ja sitten tilanne oli mielestäni ohi ja jäin yksin. Tilanne vitutti minua ja potkaisin miestä. Todennäköisesti potkaisin miestä päähän, en katsonut itse mihin potku osui. En osaa sanoa kuinka kovaa potkaisin miestä.”

Tässä kertomuksessa *Mervi* myöntää potkaiseen miestä. Mielenkiintoisesti hän kuitenkin tahallisuuttaan lieventää sanomalla, että ”en katsonut mihin potku osui.” Buttyn teorian mukaan hän lieventää omaa osuuttaan maassa makaavan päähän potkimisessa siten, että hän ei tähdännyt päähän eli hän ei tee potkusta niin tarkoituksellista. Näin *Mervi* pyrkii luomaan tilanteesta toisen, eli ettei hän tarkoituksella tajutonta maassa makaavaa potki päähän. Hän kuvaa toimintaansa niin, että potkaisi johonkin suuntaan tilanteen ollessa jo lähes ohi.

Sanna

Sanna epäillään tapon yrityksestä. Hän on kuulustelukertomuksen mukaan puukottanut tappelun yhteydessä miestä käteen. Tilanteessa asunnossa oli ollut useita päihtyneitä henkilöitä ja *Sannan* kertomuksen mukaan Pekka olisi uhkaillut häntä ampumisella. Tilanteessa kaksi miestä oli pahoinpidellyt uhria puukepeillä.

Sannalta kysytään omasta osuudestaan tarkemmin ja hän kertoo näin::

”Aluksi kaikki meni hyvin. Jossain vaiheessa minulle tuli riitaa Pekan kanssa. En osaa sanoa yhtään miksi Pekka suuttui minulle. Pekka uhkasi minua ampumisella. Pekalla ei ollut mitään asetta mukana. Koin Pekan puheet pelottavaksi. Jouko tai Oskari käski Pekkaa lopettamaan uhkailun ja kehotti Pekkaa postumaan asunnosta. Jouko kävi Pekan kimppuun ja piti jollain tapaa Pekkaa riveleistä kiinni. Minä hain keittiöstä sellaisen kalastusveitsen. Siinä on toisella sivulla terä ja toisella puolella sellainen sahanteräkuvio, jolla voi suomustaa kalaa. Tarkoitukseni oli uhata Pekkaam koska hän oli uhkaillut minua.”

Tilanne oli sillä erää rauennut, kun Jouko oli ottanut puukon pois Sannalta. Sanna jatkaa kertomustaan:

”Menin käymään vessassa ja kun palasin olohuoneeseen niin siinä oli sellainen yleinen hässäkkä menossa ja jossain vaiheessa molemmat Jouko ja Oskari löivät Pekkaa pyöreällä vaalealla pöydänjalalla.”

Sannalta kysytään omasta osuudestaan tarkemmin ja hän kertoo näin:

”Sohvapöydällä oli kuulakärkikynä, jonka nappasin käteeni ja löin sillä Pekkaa käteen.”

Poliisi vielä tarkentaa tilannetta kysymyksellä:

”Oliko sinulla jonkinlainen kuorimaveitsi kädessä jossain vaiheessa?”

Sanna vastaa:

”Jossain vaiheessa ennen kuin löin Pekkaa kynällä niin minulla oli perunankuorimaveitsi kädessä. Mielestäni löin silläkin Pekkaa. Tilanne oli sekava ja en ole varma. Mielestäni löin kuulakärkikynällä käteen mutta saattoi se olla kuorimaveitsikin.”

Poliisi vielä tarkentaa kysymyksellä tilannetta:

”Minkällainen Pekka oli kun löit häntä kuorimaveitsellä?”

Sanna vastaa;

*”Pekka istui rauhallisesti sohvalla ja hänestä vuoti verta päästä.
Pekka ei ollut enää aggressiivinen tai hyökkäävä.”*

Kysyttäessä syytä Sanna vastaa:

*”Omaa tyhmyyttäni ja raivopäissäni. Halusin kostaa xx tämän uh-
kailun”*

Tilanteessa hän käyttää laimeasti Buttyn oikeutuspuhetta perusteluna puukotukselle sekä mielentilalleen. Hän perustelee puukotusta miehen aiemmalla ampumisella uhkaamisella ja ”raivopäisyydellään”. Huomionarvoista kuitenkin on, että varsinainen väkivalta oli jo loppunut, kun hän käy puukottamassa miestä käteen. Hän kertoo myös ensin lyönteensä kynällä. Kynä tekovälineenä antaa paljon vaarattomamman kuvan tilanteesta. Vasta poliisin kysyessä tarkennuksia hän myönsi myös veitsellä lyöneensä. Sannan perustelut ovat kuitenkin melko ponnettomia ja hän ei kovin vahvasti koeta itseään puolustaa tai väkivaltaansa oikeutta.

Inkeri

Inkeriä epäillään törkeästä pahoinpitelystä. Hän oli sopinut seksitreffitä miehen, jota kutsumme Ossiksi, kanssa ja oli aiemmin myös tavannut miestä sovittujen maksullisten treffien merkeissä. Ossi olisi halunnut enemmän seksiä, mutta he olivat aiemmin sopineet tunnista. Ossi oli hermostunut tästä ja koettanut retuuttaa alastoman naisen ulos asunnosta.

Inkeri kertoo tilanteesta kuulustelukertomuksessaan näin:

”Minä laitoin hanttiin, koska taisin saada kilarit kaikkien eniten siitä, ettei alkanut maksua kuulua ja en saanut vaatteitani. Minulla tosiaan meni vati siihen ja saatoin sitten sillä puukolla huitoa. Osuin mielestäni Ossia käteen mutta en mitenkään pahasti. Ei minulla varsinaista vahingoittamistarkoitusta ollut, enemminkin halusin pelotella, että hän päästäisi minut menemään ja saisin ne

vaatteeni. En saanut mitään alusvaatteita enkä hamettani, jouduin alasti rappukäytävän. Juoksin sieltä karkuun kun xx tuli perässä ja hakkasi minua siellä. Oli se karmeaa kokonaisuudessa joutua lähtemään ilman vaatteita ja yrittää sitten päästä kotiin. Jotenkin olin järkyttynyt siitäkin, että joku vaan voi jättääkin maksamatta.”

Inkeri vielä tiedusteltiin, onko hänellä vaatimuksia miestä kohtaan pahoinpitelystä ja hän vastasi:

”Ei se minua häiritse. Minua häiritsee se, että olen harrastanut sen kanssa seksiä, jota en todella ole halunnut harrastaa ellei siitä makseta. Siitähän se riita alkoikin.”

Inkeri käyttää Scott & Lymanin condemnation of the condemners selontekoa. *Inkeri* taitavasti korostaa omaa avuttomuuttaan ja alastomuuttaan ja kutsuu kuulijaa jakamaan hänen epätoivoaan, kun häntä alastomana työnnettiin rappuun. Mielenkiintoista, että hän kertoo seksin harrastamisen häirinneen häntä enemmän kuin pahoinpitelyn. Tosin hän vielä toteaa, ettei olisi seksiä harrastanut ilman maksua. Tällä lauseella hän myös tuo esiin, mitä hän ajattelee tekijästä miehenä.

Sanoilla: ”saatoin sitten huitoa” hän konstruoi tilanteen päämäärättömäksi ja vailla tarkoitusta olevaksi ja veitsen osuman tulleen ikään kuin sivutuotteena eikä tosiasiallinen puukotus.

Häneltä vielä kysytään onko hän osunut Ossiin useammin kuin kerran, johon *Inkeri* vastaa:

”Varmaan kaksi kertaa. Olen lyönyt veitsellä vain sen vuoksi että saisin hänet lopettamaan ja irrottamaan. Vielä siinä oven ulkopuolella hän pieksi minua hyvän aikaa, ihme jos ei joku naapuri ole sitä nähnyt. Hän hakkasi nyrkein minua päähän monta kertaa ja yritti heittää minut lopuksi rappusia alas, minulle tuli tunne että tappaa se yrittää.”

Inkeri taas käyttää vahvasti latautuneita sanoja ”hakkasi nyrkein monta kertaa” ja ”pieksi minua hyvän aikaa” ja kertoi kokevansa että miehen ai-keena oli tapaa hänet.

Tässä voisi tulla kyseeseen Scott & Lymanin uhrin kieltäminen selonteko, denial of the victim. *Inkeri* kuvaa vuolaasti miehen pahoinpitelyä ja sen rajuutta ja myös, että koki olevansa hengenvaarassa. Näin hän Buttnyn mukaan muodostaa tilanteesta toisenlaisen kuva, jossa hän puolustaa omaa henkeään. Tällä selonteolla hän pyrki vähentämään puukotuksen vastuuta ja kuvaa sen välttämättömänä toimenä henkensä puolustamiseksi. Myös tässä kertomuksessa teemaksi nousi vahvasti seksuaalisuus. Nainen oli sopinut seksitreffitä, jotka eivät kuitenkaan menneet kuten oli tarkoitus. Inkerillä oli myös vahvasti kontrolli: hän määritteli kenen kanssa, kuinka kauan ja millä hinnalla hän seksiä harrasti.

Sini

Siniä epäiltiin järjestyksenvalvojan pahoinpitelystä. Häntä oli koitettu poistaa linja-autopysäkillä ystävänsä kanssa. *Sini* kertoo tilanteesta näin:

” En mä tiää, voisi olettaa, että oon ollu hirveässä kännissä, ja mua on alkanut joku ärsyttää nii sen takii, mutta ei mulla oo ollut tollasta pitkään aikaan. En tiedä mikä muhun on mennyt. Oon ollut niin kännissä. Pitäs lopettaa toi juominen.”

Tässä on Scott & Lymanin seloteko, joka vetoaa biological drives eli bilogisiin vietteihin. *Sini* ei itsekään tiedä mikä häneen on mennyt ja vielä toteaa, ettei vastaavaa ole tapahtunut pitkään aikaan. Selonteko kuitenkin vihjaa, että näitä ylilyöntejä on saattanut aiemmin olla. Tässä hän myös konstruoi, sitä että on muuttunut ja tämä oli vain harvinainen ylilyönti nykyisessä tilassa. Hän vetoaa päihtymykseen, mutta ei kuitenkaan kiistä tapahtumaa, vaikka ei sitä ei oman kertomansa mukaan muista. Hän myös saattaa tiedostaa, että humalassa hänellä on voinut tulla ylilyönti ja ehkä siksi ei kovin ponnekaasti kiistä.

Nimi	Selonteko Scott & Lymanin mukaan	Oikeustuspuheen taustalogiikka
Tiina	Puolusteleva selonteko, kieltää vahingon, vetoaa biologisiin syihin, sadtale, surullinen elämäntilanne	kääntää tilanteen niin, että uhri on tehnyt vammat itselleen
Saara	Oikeuttava selonteko, velvollisuudesta tehty teko, uhrin kieltäminen	kulttuurinen toimintatapa ja velvoite
Satu	Oikeuttava selonteko, velvollisuudesta tehty teko ja uhrin kieltäminen	kulttuurinen toimintatapa ja velvoite
Sari	Puolusteleva selonteko ja tilanteen väärin tulkitseminen	Uhrin aiempi käytös lieventää moitearvostelua, lievä itsepuolustus
Johanna	Oikeuttava selonteko ja itsepuolustus	Tilanteen muokkaaminen niin, että itse on uhri ja tekijä puolusti itseään
Mari	Puolusteleva selonteko ja että teko olisi ollut vahinko	Uhrin aikaisemman käytöksen käyttö pohjustuksena, väite, että uhri on itse aiheuttanut vammat itselleen
Ursula	vetoaa muistamattomuuteen ja päihteisiin	todistajan uskottavuuden kyseenalaistaminen hänen lääkityksensä perusteella
Pirjo	Kiistää tapahtuneen	kuvaava naisten tappelua läpsimisenä ja raapimisena ja näin käyttäen hyväksi kulttuurisia käsityksiä naisten tekemästä väkivallasta, joka ei vahingoita
Tanja	Puolusteleva selonteko, pohjana uhrin käytös	väkivallan perusteluja ei käytetä, koska väkivalta ylimitoitettu suhteessa alkutilanteeseen
Katriina	Puolusteleva selonteko uhrille, oman tekonsa puolustus sillä, että lopputulos ei ollut se, mikä oli hänen tarkoituksensa ja vetoaa myös väkivallan pelkoon	Uhrin aseman korostaminen ja oikeutuksen luominen teräaseen käytölle, oman osallisuuden häivyttäminen
Mervi	Puolusteleva selonteko	tahallisuuden kääntäminen tuottamukseksi
Sanna	ei käytetä	Vihan tunteella ja uhrin aiemmalla käytöksellä ja uhkailulla lievennetään omaa syyllisyyttä
Inkeri	Oikeuttava selonteko, Condemn of condemners, miehen väkivalta ja seksuaalisen väkivallan uhka ja uhrin kieltäminen	Oman väkivallan konstruoiminen huijaukseksi ja oman hengen puolustamiseksi, vastapuolen väkivallan kuvaus vähentää vastuuta
Sini	Biological drives, ei pysty perustelemaan toimintaansa	vahva päihtymys

TAULUKKO 3. Selonteot & oikeutuspuheet koottuna

5.2 Väkivallan teemat

Naiset kuvasivat vastapuolen ulkonäköä, mutta vain silloin, kun toinen osapuoli oli mies. Naisten välisessä pahoinpitelyssä vastapuolen fyysistä ulkonäköä tai kokoa ei kuvattu lainkaan. Aineistosta myös nousi esiin mielenkiintoinen piirre väkivallan ryhmätoiminnasta: naiset tempautuivat mukaan toimintaan miesten pahoinpidellessä toista miestä.

Naisten kuvaama väkivalta esitutkintapöytäkirjoissa vahvistaa heidän marginaalista asemaansa yhteiskunnassa. Naiset ovat olleen yhtä tapausta lukuun ottamatta tekohetkellä päihtyneitä. Naiset käyttivät enemmän Scott & Lymanin puolustelevia selontekoja yhteensä kahdeksan kertaa ja oikeuttavia selontekoja naiset käyttivät neljä kertaa kuvatessaan omaa väkivaltaansa ja yhden kerran oikeuttaakseen tutun miehen väkivaltaa. Muutama esitutkintapöytäkirja ei analyysin kannalta ollut informatiivinen: tekijät kiistivät lyhyesti kaikki teot joista heitä epäiltiin. Naiset kohdistivat väkivaltaa toiseen mieheen yhdeksässä tapauksessa ja toiseen naiseen kuudessa tapauksessa. Osa kuulustelukertomuksista kuvasi samaa tekoa. Kahdessa tapauksessa naiset ryhmässä tempautuivat mukaan väkivaltaan, mutta merkille pantavaa oli, että naiset osallistuivat vasta aivan tappelun loppuvaiheessa tilanteeseen kun uhri oli jo puolustuskyvytön.

5.2.1 Teemana seksuaalisuus

Seksuaalisuus, seksuaalinen itsepuolustus tai sukuelimiin kohdistuva pahoinpitely nousivat esiin kolmasosassa kertomuksissa. Seksuaalisuuden teemoja olivat lapsen tai munasolun anastaminen, kulttuurisesti tuomittava parisuhde, rinnoista kiinni pitäminen, seksuaalisen väkivallan uhka, väkivaltaisesti tarttuminen miehen sukupuolielimiin sovitukselta maksusta ja ajasta kieltäytymisen maksullisessa seksissä.

Tiinan kertomuksessa nousi esiin teema lapsen anastaminen tai munasolun anastaminen. Motiivi ei ollut kovin realistinen mutta kertoo jotain tekijän ali-

tajuisesta maailmasta tai ehkä jopa äitiyden toiveesta, joka hänen elämäntilanteessaan oli epärealistinen. Saaran tarinassa myös tulee ilmi motiivi, jossa mies on ottanut väärän puolison ja se pitää rangaista. Sari taasen kertoi, että häntä oli pahoinpidelty niin, että toinen nainen oli roikkunut rinnoista. Rintoihin kohdistunut pahoinpitely toisen naisen tekemänä voidaan nähdä lokkauksena naiseutta kohtaan ja halventavana eleenä. Johanna kertoi miehen tulleen häntä kohden alasti ja koettaen avata hänen vetoketjunsä, tässä hän antaa ymmärtää, että hänen seksuaalinen itsemääräämisoikeutensa olisi uhatuna. Marin kuulustelussa tuli ilmi, että hän olisi miestä tarttunut sukuelimistä puolustautuessaan miehen pahoinpitelyn aikana. Inkeri oli sopinut maksulliset seksitreffit, mutta tilanteessa oli tullut erimielisyyttä ja mies oli koettanut häntä raahata rappuun alasti. Inkeri ilmaisi, että häntä ei niinkään haittaa pahoinpitely vaan se, että on harrastanut miehen kanssa seksiä. Aiemmassa pro gradu työssäni seksuaalisuus ei miesten välisen väkivallan kuvauksessa tullut esiin kertaakaan. (Elgland 2008).

TAULUKKO 4. Seksuaalisuuden ilmeneminen esitutkintapöytäkirjoissa

Nimi	Ilmenemismuoto
Tiina	munasolun varastaminen ja lapsen anastus sitä kautta
Saara	rangaistus kulttuurin vastaisesta suhteesta
Sari	pahoinpitely kohdistuu rintoihin
Johanna	seksuaalinen itsepuolustus
Mari	seksuaalissävytteiset viestit
Inkeri	maksullinen seksi joka muuttunut väkivallaksi

Teemana seksuaalisuus nousi esiin enemmän kuin lähtökohtaisesti olisin osannut edes odottaa. Pahoinpitelyissä kuudessa tapauksessa oli kyse jollainen lailla naisen seksuaalisuudesta, joko tekemuodon tai lähtöasetelman perusteella

Huomioni kiinnittyi myös tilanteisiin, joissa väkivalta oli miehen ja naisen välistä. Näissä tapauksissa naisten kertomukset olivat paljon yksityiskohtaisempia ja runsaampia. Miehen väkivallan teot myös kerrottiin tarkemmin ja oma väkivalta suhteutettiin näin myös vastineeksi miehen tekemään pahoinpitelyyn. Naiset myös korostivat miehen kokoa ja kuvasivat sitä kautta omaa heikompaa mahdollisuuttaan puolustautua. Naiset kuvasivat tilannetta niin, että heistä muodostui kuva uhrina, ei niinkään tekijänä.

Naisten edellä kuvaamat uhrikokemukset eivät sinänsä ole yllättäviä, kun tarkastellaan niitä suhteessa Suomen pitkään lähisuhdeväkivaltaperinteesseen. Vuonna 2005 tehdyn tutkimuksen perustella 43,5 % 15-vuotaa täyttäneistä naisista oli joutunut väkivallan kohteeksi. Määrällisesti tämä tarkoittaa 802 000 iältään 18–74-vuotiasta naista. (Heiskanen 2006, 20–21.) Käytännössä uhriksi joutumisen yleisyys tarkoittaa sitä, että useat naiset ovat joutuneet jollain tapaa kuvaamaan miehen tekemää väkivaltaa jo aiemmin. Näin ollen siihen on jo valmiiksi olemassa oleva sanavarastonsa ja puhumisen kulttuurinsa.

Siksi myös tämän tyyppisen väkivallan kuvaus oli runsaampi ja oikeutuksia käytettiin enemmän. Sille on olemassa maassamme kieli, mitä ei niinkään ole niissä väkivallan oikeutuksissa, joissa vastinpari oli nainen. Myös naisten kohtaama seksuaalinen väkivalta ja sen kokemukset ovat maassamme melko yleisiä.

Vuonna 2005 koki 34 % naisista 15 vuotta täytettyään fyysisen väkivallan tai seksuaalisesti uhkaavan käyttäytymisen, seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottamisen tai sen yrittämisen. Luku oli 29 % vuonna 1997. (Heiskanen ym. 2006, 21–22).

Vertailun vuoksi poliisille tuli vuonna 2017 tietoon raiskauksia 623 tapusta eli 22,6 % enemmän kuin vuoden 2016 tammi-kesäkuun välisenä aikana. Lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä vuonna 2017 tuli tietoon 598, mikä on 7,7 prosenttia vähemmän kuin vuoden 2016 vastaavassa tilastossa. Tämän lisäksi poliisille ilmoitettiin 384 muuta seksuaalirikosta, joista 190

oli seksuaalista ahdistelua. (Tilastokeskus 2017) Vuonna 2018 seksuaalirikosten määrä nousi 13.8 %. (Tilastokeskus 2018) .

Voidaan ajatella, että naisen kokiessa seksuaalirikoksen uhkaa voidaan myös väkivallalla puolustautumista pitää merkinä rohkeudesta ja naisen kunniallisuudesta. Kulttuurissamme väkivalta katsotaan hyväksyttäväksi tavaksi vastata seksuaaliseen ahdisteluun. Siksi myös naisten kertomukset voivat olla yksityiskohtaisempia ja myös erilaisia perusteluja käytetään reippaammin ja annetaan tilaa naisen toimijuudelle. Voidaan ajatella, että seksuaalinen itsepuolustus on kulttuurissamme hyväksyttävää ja siinä myös kulttuurisesti hyväksytään väkivalta puolustautumiskeinona. Näin ollen, naiset myös käyttävät tätä oikeuttaakseen omaa väkivaltansa. Näin myös siinä esikuulustelukertomuksessa, jossa alakulttuurin normit sääntelivät sitä, kenen kanssa voi seurustella. Näin myös siinä esitutkinnassa, jossa alakulttuurin normit säätelivät sitä, kenen kanssa voi seurustella. Kuulustelussa normia käytettiin väkivallan oikeutuksena huolimatta siitä, että teon kuvaus ja perustelut toivat mukanaan rikosoikeudellisen vastuun ja motiivin. Silti tätä selontekoa käytettiin koska juuri tässä alakulttuurissa se on täysin hyväksyttävä syy väkivaltaan.

Teemana myös päihteet nousivat vahvasti esiin, sillä ainoastaan kahdessa tapauksessa päihteillä ei ollut tekemistä väkivaltaisen teon kanssa. Näissä kahdessa tapauksessa kyseessä oli suunnitelmallinen toiminta, jota voidaan kuvata lähinnä kunniaväkivaltana ja rangaistuksena väärästä kumppanista. Tällöin kysymys oli suunnitelmallisesta toiminnasta, jota voidaan kuvata lähinnä kunniaväkivaltana ja rangaistuksena väärästä kumppanista.

Mielenkiintoinen seikka nousi myös esiin naisten väkivallasta ja sen ajoittumisesta muiden väkivaltaan. Huomioini kiinnittyi kahteen tapaukseen, joissa naiset osallistuivat yhdessä isomman porukan kanssa pahoinpitelyyn. Naiset kuitenkin osallistuivat pahoinpitelyn vasta kun tilanne oli jo lähes ohi ja uhrin ollessa jo puolustuskyvytön. Jäin pohtimaan sitä, että liittyykö naisten käyttökseen halu ”kuulua joukkoon” eli liittyä paikalla oleviin ihmisiin ja olla yksi porukasta myös tekemisen kautta.

Naisten väliseen väkivaltaan vastaavaa sanastoa ole kehittynyt samalla tavalla, eikä väkivallan oikeuksille tai puolusteluille ole olemassa vastaavanlaista kulttuuria. Kun naiset kuvasivat omaa väkivaltaa toista naista kohtaan, he pohjustivat kertomuksensa uhrin moitittavalla tai provosoivalla käytöksellä ennen väkivaltaa. Nämä käytöksen kuvaukset olivat teemallisesti sellaisia, jotka loukkasivat perinteistä käsitystä naiselle sopivasta käytöksestä: päihtynyttä tilaa ja häiriköivää käytöstä. Merkillepantavaa myös oli, että kun uhrina oli toinen nainen, niin uhrin ulkonäköä tai kokoa ei kuvattu lainkaan.

5.2.2 Teemana tunteet ja vastuunotto

Lähdin etsimään esitutkintapöytäkirjoista sellaisia kohtia, joissa naisten kertomasta ilmeni jonkinlaista tunnetta tai, joissa tuli esiin vastuunotto. Tunteista havaitsin kuvatun muun muassa surulla, pelolla, raivolla tai katumuksella

Tiina kertoi tunteneensa itsensä surulliseksi ennen väkivallan tekoa ja kuvitteellisesti kokee tulleen väärin kohdelluksi. Tässä tapauksessa kyseessä on kuitenkin vakavasta mielenterveyden häiriöstä ja kertoo kärsineensä hapenpuutteesta synnytyksessä. Nämä voivat selittää hänen epärealistiset ajatuksensa, mutta eivät surun tunnetta, joka synnytti väkivallan.

Kunniaväkivallasta kuultu Satu kertoo pelästyneensä saatuaan soiton, jossa kerrottiin väärän naisen ottamisesta ja rangaistuksena olisi, että myös sukua ammuttaisiin. Kuitenkin naiset ottivat tilanteen vastaan ja varustautuivat aseella, joten pelko ei ajanut velvollisuuden ohi.

Tässä tapauksessa naiset tavallaan ottavat vastuun teostaan, mutta pyrkivät lieventämään tarkoituksellisuutta itse teon kuvauksessa, vaikka lähtötilanne ja motiivi kerrotaan suoraan ja myös aseiden mukaan otto. Moraalikoodi tälle alakulttuurille on, että teko tulee rangaista, rikoslaista huolimatta ja siitä välittämättä.

Tanja kertoo raivostuneensa silmittömästi, kun ravintolassa nainen oli tullut häiriköimään hänen pöytänsä. Teon jälkeen hän oli kuitenkin ollut huolissaan omasta reaktiostaan ja uhrin mahdollisista vammoista. Tämä tuli ilmi kun hän kertoi tiedustelleensa asiaa ravintolan henkilökunnalta. Tanjan

raivo ei kuitenkaan ollut suhteessa toisen naisen tekoon ja välittyi kuva, että Tanja itsekin koki ylireagoivansa.

Katariina ilmaisee katumusta toimiessaan ”houkutuslintuna”, minkä seurauksena hänen tuttavansa oli pahoinpidelty. Hän myös tarjoaa selonteon tuttavansa käyttämälle väkivallalle, koska veitsen käyttäminen oli hänen näkemyksensä mukaan oikeutettua. Oikeutuksen perustelu oli se, tuttava oli niin alakynnessä ja häneen kohdistunut pahoinpitely niin rajua. Omaa osuuttaan ja vastuutaan hän kuitenkin lieventää kertomalla, että kieltäytyminen ”houkutuslinnun” roolista olisi saattanut aiheuttaa myös häneen kohdistuvaa väkivaltaa. Hän ei kuitenkaan ottanut vastuuta teosta ja kiisti syyllistyneensä avunantoon tässä rikoksessa.

Mervi kertoo potkaisseensa maassa makaavaa miestä, kun tilanne oli jo ohi ja muut lähdössä pois. Hän perustelee tekoaan, että tilanne ”vitutti” häntä. Hän ei erittele tunnetilaansa ja sen syntyä sen tarkemmin, emmekä voi tietää harmittiko häntä uhrin käytös, joukon käytös vai hänen oma tilanteensa. Hän liittyi pahoinpitelyyn vasta siinä vaiheessa mies oli jo puolustuskyvytön, eikä hän itse olisi ollut vaarassa, jos alun perin olikaan.

Saara on myös puukottanut häntä uhkaillutta miestä käteen tilanteessa kun muut paikallaolijat olivat jo miehen pahoinpidelleet ja tämä istui rauhassa sohvalla. Hän kertoo tehneensä teon tyhmyyttään ja raivopäisyyttään ja halusi kostaa miehen aiemman uhkailun. Hän oli kuitenkin tehnyt teon kun mies oli jo pahoinpidelty ja hän itse oli ”turvassa”.

Inkeri oli puukottanut miestä, jonka oli tavannut maksullisen seksin merkeissä. Hän kertoo olleensa järkyttynyt siitä, että mies ei maksanut seksistä. Muuten hän ei ilmaissut juurikaan tunteita muuta kuin harmitusta siitä, että oli miehen kanssa harrastanut seksiä.

Sini on pahoinpideltyt järjestyksenalvojaa ja epäili, että joku on häntä ärsyttänyt, muttei itse tiedä mikä tai kuka.

Naiset ottivat melko vähän vastuuta teoistaan. Ainostaan silloin, kun väkivalta on ollut ylimitoitettua suhteessa uhrin käytökseen ennen tekoa. Naiset kertoivat monessa tapausessa, että he joutuivat puolustamaan itseään. Uhri

usein vastuutetaan tilanteen syntymisestä. Kuitenkin kyseessä on poliisin suorittama kuulustelu ja kertojan sanavalinnoilla on juridisia seuraamuksia. Tilanteessa on siis järkevää vastuuttaa myös vastapuolta ja näin lieventää omaa syyllisyyttä.

Tunteet tulivat esiin naisten kertomuksissa melko vähän. Esitutkinta saattaa olla luonteelta sellainen, että tunteet eivät tule esiin. Muutaman kerran tuli esiin kiukku ja ärsyyntyminen uhrin teosta, mutta muuten vihan tai edes pelon ilmaisuja tuli esiin hyvin vähän.

Nimi	Tunteet ja vastuunotto
Tiina	suru, kiistää teon
Saara	kiistää teon tahallisuuden mutta selittää syyn, vastuun kääntäminen uhrin tekoon
Satu	Pelko, osavastuu teosta ja uhrin vastuuttaminen
Sari	loukkaantuminen ja uhrin vastuuttaminen
Johanna	ei tunteita, uhrin vastuuttaminen
Mari	ei tunteita, uhrin vastuuttaminen
Ursula	Ei tunteita, todistajan uskottavuuden kyseenalaistaminen
Pirjo	ei tunteita, vähättely
Tanja	Katumusta ja huolta uhrista, ottaa vastuun
Katariina	Katumusta ja uhrin puolustautumisen oikeuttaminen
Mervi	Harmistumista ja liittymistä ryhmään, hieman vastuunottoa
Sanna	Viha, kosto ja liittymistä ryhmään, ottaa vastuun
Inkeri	Järkytys, vastuuttaa uhria täysin
Sini	Ärsytys, hieman vastuunottoa

TAULUKKO 5. Tunteet ja vastuunotto

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Väkivaltaan syyllisiksi epäiltyjen naisten esitutkintapöytäkirjan kertomuksista kävi ilmi päihteiden käytön yleisyys väkivaltarikosten yhteydessä. Näissä kertomuksiinsa tuli myös esille naisten yhteiskunnallinen marginaalisuus. Esitutkintapöytäkirjoissa tuli esiin huumevelkoja, huumeiden ja alkoholin käyttöä sekä mielenterveysongelmia. Kaikki naiset olivat aikuisia naisia.

Tilastojen mukaan molemmilla sukupuolilla tekijä on yleensä nuori aikuinen tai aikuisuuden kynnyksellä oleva nuori. Tässä tutkimuksessa naisten ikä kuitenkin oli reilusti yli tilastojen keskiarvon. Naiset eivät myöskään kuulu maamme hyväosaisiin. Tämä huomio on johdonmukainen tilastojenkin valossa.

Naisilla ei ole niin paljon kulttuurista sanastoa tai käytäntöä puhua väkivalta, ellei se ole perhe- tai parisuhdeväkivaltaa. Naisilla on enemmän sanastoa silloin, kuin väkivallan vastinparina on mies. Meillä on valitettavan pitkät perinteet perheväkivallalle ja myös lasten kurittamiselle. Niissä väkivallan muodoissa on jo olemassa kulttuurinen varanto, jota käytetään selittäessä ja kuvatessa väkivaltaa. Naisten keskinäinen väkivalta on kuitenkin verraten tuore ilmiö. Väkivalta toista naista kohtaan perusteltiin esitutkintapöytäkirjoissa melko usein vastapuolen epäasiallisella käytöksellä, josta rangaistiin. Naiset kertoivat rankaiseensa verbaalisesta solvaamisesta ja voisi jopa sanoa, että epänaissellisesta käytöksestä. Aineisto oli kuitenkin liian suppea, jotta voisi tehdä pitkälle vieviä johtopäätöksiä. Nämä verbaaliset loukkaukset tulivat esiin myös nuorten naisten väkivallan tutkimusten yhteydessä. (Lagerspetz 1994,1998; Gjerstad 2010; Lesojeff 2010.)

Samat perustelut näyttäytyivät perusteluina ja väkivallan oikeutuksina myös aikuisilla naisilla. Jatkotutkimuksen kannalta voisi olla mielenkiintoista haastatella laajemmin naisia, jotka ovat väkivaltaisia oman perheen ulkopuolella ja vertailla näitä selontekoja. Esitutkintapöytäkirjat kuitenkin luovat tietyt puitteet informaation saannille. Silti myös naiset käyttivät kult-

tuurisia selontekoja väkivallan perusteluina. Selkeästi enemmän informaatiota antoivat ne kuulustelukertomukset, joissa osapuolena oli mies. Sekin on loogista, koska meillä on hyvin pitkän perinteet naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja seksuaalisesta väkivallasta. Perustelut olivat pidempiä ja yksityiskohtaisempia kuin niissä tapauksissa joissa vastapuolena oli nainen.

Yllättävän monessa tapauksessa teemana oli seksuaalisuus. Melko suuressa osassa niistä tapauksista, joissa vastapuolena oli mies, tuli esiin naisen seksuaalinen itsepuolustus. Toisena huomiona oli, että väkivaltaa kohdistui myös sukuelimiin. Miesten kuulustelukertomuksessa tämä tekijä ei tullut kertakaan esiin. Olisi mielenkiintoista tutustua parisuhdeväkivaltaan liittyviin esitutkintapöytäkirjoihin ja tarkastella, nouseeko tämä teema niissä esiin.

Toinen huomionarvoinen seikka oli se että naiset toivat esiin miehen koon lähes poikkeuksetta. Niin myös niissä tapauksissa, joissa he kuvasivat miesten keskeistä väkivaltaa. Naisten ulkonäköä tai kokoa ei kuvattu lainkaan, vaan ainoastaan kuvattiin naisten käytöstä. Tämä piirre taas korostui aiemmassa tutkimuksessani, joka koski miesten väkivaltapuheita. Vastapuolen koko kuvattiin lähes jokaisessa selonteossa.

:

Naisten kuvaus poikkesi huomattavasti siitä tavasta, jolla olin havainnut miesten esitutkintapöytäkirjoissa kertovan ja kuvaava väkivaltaa (Elgland 2008). Tämän perusteella havaitsinkin, ettei naisilla ei ole olemassa samantyyppistä kulttuurista sanastoa kuvaamaan naisten väkivaltaa kuin miehillä on miesten keskinäistä sekä myös naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kuvatessa.

Arto Jokinen (2000) kuvaa tätä ilmiötä siten, että maassamme on olemassa miehinen kulttuuri väkivallalle ja joka hänen näkemyksensä mukaan on myös osa mieheksi kasvamista maassamme. (mt. 29–34.) Ainoa selkeästi havaitsemani yhteinen tekoja oli se, että sekä miehet, että naiset olivat lähes poikkeuksetta päihtyneitä tekohetkellä.

Naiset myös kuvasivat miesten kokoa kuvatessaan miesten välistä väkivaltaa. Siinä yhteydessä naiset mainitsivat, että vastapuoli oli hyvin isokokoinen ja kerran nainen mainitsi, että uhri oli pienikokoinen. Myös sellaisissa

tilanteissa, missä vastinpareina oli nainen ja mies, tuotiin miehen fyysinen koko esiin. Toisten naisten kokoa tai ulkonäköä naiset eivät kuvanneet lainkaan.

Naiset myös ottivat vastuuta teosta melko vähän, jopa niissä tapauksissa, joissa teko tunnustettiin. Miesten kertomuksissa tuli vastuunotto esimerkiksi reilusta tappelusta esiin useammin. Näissä selonteoissa miehet korostivat nimenomaan, että kyse oli miesten keskeisestä reilusta tappelusta. Kuitenkin miehet pyrkivät kertomuksillaan vastuuttamaan uhria siitä, että tämä oli aloittanut tappelun. Tämä oli miesten selonteossa selkeästi esiin tuleva piirre. (Elgland, 2008.)

Toinen kiinnostava jatkotutkimusaihe olisi tarkastella lähemmin niitä tilanteita, joissa naiset osallistuivat viimeisenä uhrin pahoinpitelyyn tilanteen ollessa jo ohi ja uhri ollessa puolustuskyvytön Ilmiö olisi mielenkiintoinen ja kiinnostaisi jatkotutkimuksen aiheena. Onko siinä kyseessä, jokin ryhmäilmiö, porukkaan kuuluminen vai ehkä siitä, että uhri ei enää voi käyttää väkivaltaa. Tätä olisi mielenkiintoista kysyä ja tutkia muutenkin, että onko tämä ilmiönä kuinka laaja.

Naisten tekemän väkivallan tutkimuksella ei vielä on kovin pitkiä perinteitä. Punaisena lankana tutkimuksille näyttäisi olevan monenlaisen huono-osaisuuden kuten mielenterveysongelmien, taloudellisten vaikeuksien ja päihdeongelmien kasaantuminen. Naisilla on kuitenkin miehiä useammin tapana kääntää aggressio itseään vastaan ja se ilmenee monenlaisena kaltoinkohteluna itseään kohtaan: syömishäiriöihin, psykosomaattiseen oireiluun tai itsensä suoraan tai epäsuoraan vahingoittamiseen ja myös itsensä hoitaminen päihteillä. Elina Reenkolan (2012) tekstit resonoivat hyvin tätä naisen kasvun haavoittuvuutta ja kuinka se poikkeaa mieheksi kasvamisesta. Yhteiskunta on kuitenkin muuttunut ja myös käsitykset naiseudesta ovat murroksessa. Etenkin nuorten tyttöjen tietyssä alakulttuurissa väkivalta nähdään ratkaisuna selvittää keskinäiset välit. Nyky-yhteiskunnassa tulisi olla tunnetaitoja ja niiden sisällyttäminen koulun opetussuunnitelmaan voisi opettaa oman aggression käsittelyä paremmin, molemmille sukupuolille.

Lähteet:

Aaltonen, Mikko & Hinkkanen, Ville & Kivivuori, Janne & Sirén, Reino. 2008. Risk factors of violence in Finland. A Register Based Study. National Research Institute of Legal Policy. Research Brief 6/2008,

Aaltonen & Laura Kuitunen (2015) Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. KATSAUKSIA 4/2015, Rikollisuustilanne 2014, Rikollisuustilanne tilastojen ja tutkimuksen valossa. Helsingin yliopisto Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156334/Katsauksia_4_Rikollisuustilanne_2014_2015.pdf?sequence=2

Bannister, Peter (2008)) Forensic Psychology. Teoksessa Willig, Carla & Stainton- Rogers, Wendy (2008) Sage handbook of Qualitative Research in Psychology. Sage Publication Ltd.

<http://methods.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/Book/the-sage-handbook-of-qualitative-research-in-psychology>

Belknap, Joanne, Gaarder, Emily, Holsinger, Kristi, McDaniels Wilson, Cathy ja Cady, Bonnie. (2010) Using girls voices and words to Study their problems. Teoksessa Overbeek, Geertjan ja Andershed, Anna-Karin (2010) toim. Understanding Girls' Problem Behavior : How Girls' Delinquency Develops in the Context of Maturity and Health, Co-Occurring Problems, and Relationships. John Wiley & Sons, Incorporated

Buttny, Richard (1993) Social Accountability in Communication. London. Sage.

Burr, Vivien 2003: Social constructionism. Second edition. London: Routledge.

Berger, Peter ja Luckmann, Thomas (1967) Social construction of reality, a treatise in the sociology of knowledge. New York. Doubleday.

Cambell, Ann (1999) Staying alive: Evolution, culture, and women's intrasexual aggression. BEHAVIORAL AND BRAIN SCIENCES (1999) 22, 203–252 <http://www.thelizlibrary.org/liz/campbell.pdf>

Chesney-Lind, Meda (2010) Girls' Violence and Trends in Female Incarceration. Teoksessa: Fighting for Girls. (2010) Jones, Nikki & Chesney-Lind, Meda (toim.) State University of New York Press.

Danielsson, Petri; Kääriäinen, Juha (2015) Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2015 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 13/2016. Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/161960>

Elgland, Minna (2008) Aikalisäprojektin nuorten miesten puheet väkivalta. Kuopion yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalipsykologian laitos.

Gavin, Helen & Porter, Theresa. (2014) Female aggression. John Wiley & Sons, Inc.

Gjerstad, Eevastiina (2010) Tyttöjen väkivaltaa koskevat Levottomat tuhkimot-projektin lähtökohdat. Teoksessa Purjo, Timo ja Eevastiina Gjerstad (toim.) Sukupuoli ja väkivalta. Non fighting generation. Tampereen yliopistopaino. Juvenesprint.

Eron, D. Leonard (1994) Theories on aggression. Teoksessa Huesmann, L. Rowell (1994) (toim) Aggressive behaviour: Current perspective. Plenum Press. New York.

Gudjonson, Gisli (1992) Psychology of Interrogations, Confessions and Testimony. A handbook. Wiley Series in The Psychology of Crime, Policing and Law. <http://cryptome.org/2013/01/aaron-swartz/Interrogations-and-Confessions-Handbook.pdf>

Hearn, Jeff (1998) : The Violence of Men. London. Sage.

Heiskanen, Markku (2005) Miesten naisille tekemän väkivallan kehitys ja kokonaiskuva. Teoksessa Minna Piispa & Markku Heiskanen & Juha Kääriäinen & Reino Sirén. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005.

Husso, Marita (2003) Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino. Vantaa.

Jack Crawley, Dana (2009) Behind the mask. Destruction and Creativity In Womens Aggression. Harvard University press.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993) Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arto (2000) Panssaroitu maskuliinisuus. Mies väkivalta ja kulttuuri. Tampere. Tampere university press.

Joukamaa, Matti ym, (2010) Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2010.http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/6AqMACEr8/RISE_1_2010_Rikosseuraamusasiakkaiden_terveys_tyokyky_ja_hoidontarve.pdf

Krug, Etienne G. , Dahlberg, Linda L. James A. Mercy, James A. Anthony B. Zwi, Anthony B ja Lozano, Rafael (toim.) (2005) Väkivalta ja terveys maassa. WHO:n raportti. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf

Lagerspetz, Kirsti ja Björkvist, Kaj (1994) Indirect aggression on boys and girls. Teoksessa Huesmann, L. Rowell (1994) (toim) Aggressive behaviour: Current perspective. Plenum Press. New York.

Lagerspetz Kirsti 1998: Naisten aggressio. Helsinki, Tammi.

Lesojeff, Heini (2010) Levottomat tuhkimot. Teoksessa Purjo, Timo ja Gjerstad, Eevastiina (toim.) Sukupuoli ja väkivalta. Non fighting generation. Tampereen yliopistopaino. Juvenesprint.

Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini ja Honkatukia Päivi (toim.) 2017 Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelman. Vastapaino. Tallinna.

Overbeek, Geertjan ja Andershed, Anna-Karin (2010) Girls Problem behavior: From what to the why. Teoksessa Overbeek, Geertjan ja Andershed, Anna-Karin (2010) toim. *Understanding Girls' Problem Behavior : How Girls' Delinquency Develops in the Context of Maturity and Health, Co-Occurring Problems, and Relationships*. John Wiley & Sons, Incorporated

Rantanen, Essi & Särkkä, Susanna (2017) ”Mussa on se aggressio” . Asiakkaiden parisuhdeväkivallalle antamat selitykset ja terapeutin antamat vastaukset pariterapiaistunnolla. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitos.

Reenkola, Elina (2008) Nainen ja viha. Aggressio voimavaraksi. Minerva. Helsinki.

Roos, J.P. (1985) Elämäntapaa etsimässä. Toim. Keijo Rahkonen. Tutkijaliiton julkaisusarja 34, Helsinki

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/54104/URN-NBN-fi-jyu-201705242486.pdf?sequence=4>

Venla Salmi & Martti Lehti & Petri Danielsson & Mikko Aaltonen & Laura Kuitunen. Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. KATSAUKSIA 4/2015, Rikollisuustilanne 2014, Rikollisuustilanne tilastojen ja tutkimuksen valossa. Helsingin yliopisto Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156334/Katsauksia_4_Rikollisuustilanne_2014_2015.pdf?sequence=2

Venla Salmi & Petri Danielsson (2015) . Naiset rikosten tekijöinä ja uhreina Teoksessa Venla Salmi & Martti Lehti & Petri Danielsson & Mikko

Marvin B. Scott; Stanford M. Lyman
American Sociological review, Vol. 33, No. 1. (Feb., 1968), pp. 46-62.
<http://links.jstor.org/sici?sici=00031224%28196802%2933%3A1%3C46%3AA%3E2.0.CO%3B2-M>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Venäläinen, Satu (2017) Women as perpetrators of violence. meanings of gender and violence in the tabloid press and in the narratives of women imprisoned for violent crimes. Department of social science. University of Helsinki. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/225929/WOM-ENASP.pdf?sequence=1>

Willing, Carla (1999) (toim) Applied discourse analysis. Buckingham, Philadelphia. Open University press.

Muut lähteet

Lahti, Anniina (2015) Lasten ja nuorten itsemurhat: muutoksia kuolleisuudessa ja tekotavoissa. <http://www.psykiariantutkimussaatio.fi/index.php?tid2=19>

OIKEUSPOLIITTISEN TUTKIMUSLAITOKSEN JULKAISUJA 225 Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI) Publication Series No.51

Poliisi : https://www.poliisi.fi/rikokset/rikoksesta_epailty

Rikollisuus Suomessa <https://rikoksentorjunta.fi/rikollisuus-suomessa>

Rikoslaki <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L21>

Minna Piispa & Markku Heiskanen & Juha Kääriäinen & Reino Sirén
NAISIIN KOHDISTUNUT VÄKIVALTA 2005
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152455/225_Piispa_Heiskanen_Kaariainen_Siren_2006.pdf?sequence=2

https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/gamma-ja-ISM:n_ohjeet_esituskinnan_laadinnasta. <http://www.tusky.fi/pdf/esituskintapoytakirjaohje.pdf>

Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilastot 2014, 2017 ja 2019

[https://tilastokeskus.fi/til/rpk/2014/15/rpk_2014_15_2015-05-](https://tilastokeskus.fi/til/rpk/2014/15/rpk_2014_15_2015-05-28_tie_001_fi.html)

[28_tie_001_fi.html](https://tilastokeskus.fi/til/rpk/2014/15/rpk_2014_15_2015-05-28_tie_001_fi.html)Tilastokeskus,rikos-ja pakkokeinotilas-

tot2014,[https://www.stat.fi/til/rpk/2017/02/rpk_2017_02_2017-07-](https://www.stat.fi/til/rpk/2017/02/rpk_2017_02_2017-07-13_tie_001_fi.html)

[13_tie_001_fi.html](https://www.stat.fi/til/rpk/2017/02/rpk_2017_02_2017-07-13_tie_001_fi.html)

https://tilastokeskus.fi/til/rpk/2018/04/rpk_2018_04_2019-01-17_tie_001_fi.html